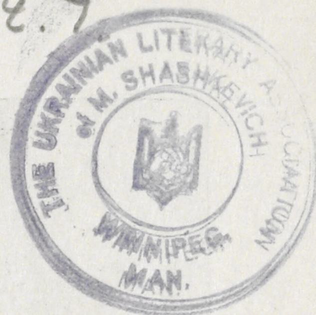

СВЯТКУВАННЯ СОРОКЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ВІННІПЕҐУ

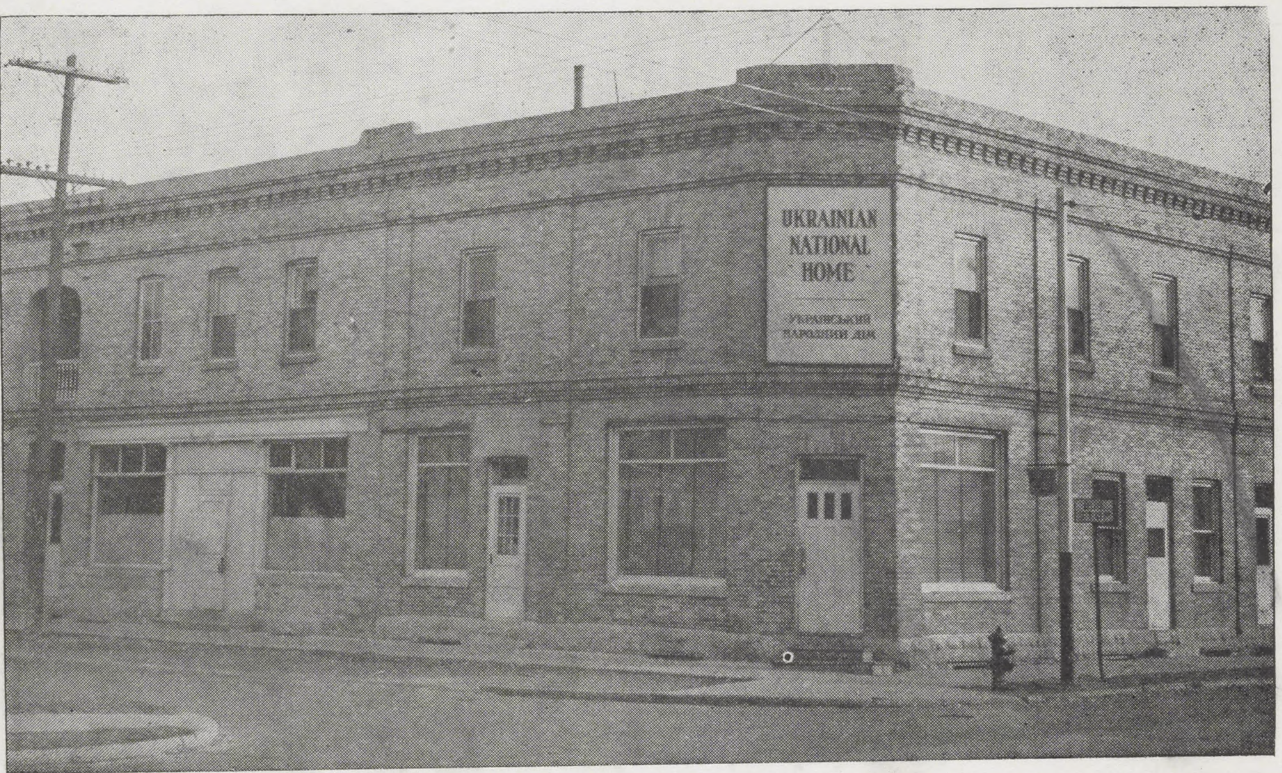
40th ANNIVERSARY
of the UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N
in WINNIPEG

Вінніпеґ 1953

Накладом Українського Народного Дому у Вінніпеґу

40-ЛІТТЯ УНДому

Український Народний Дім у Вінніпеґу.

СВЯТКУВАННЯ СОРОКЛІТТЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ВІННІПЕҐУ

40th ANNIVERSARY
of the UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N
in WINNIPEG

Вінніпеґ 1953

Накладом Українського Народного Дому у Вінніпеґу

Printed by
Trident Press Limited
Winnipeg, Man.
1953

СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА

Український Народний Дім у Вінніпеґу — одна з найстарших українсько-канадійських орґанізацій, святкує цього року (1953) сорокліття свого існування, сороклітній ювілей своєї праці на культурно-освітнім полі, на полі співацько-драматичнім, виховнім, і взагалі у кожній ділянці українського громадського життя в Канаді. Бо ж не було такої загально-української справи в Вінніпеґу, а то й в Канаді, яка була б корисна для нашого народу в цій країні, щоб у ній не взяв активної участи Український Народний Дім.

Сорокліття своєї діяльности Український Народний Дім почав святкувати вже на своїх річних зборах дня 31 січня ц. р. На тих зборах одноголосно обрано почесними членами Українського Народного Дому визначних українських діячів, піонірів українського громадського життя, що своєю солідною працею в ріжних ділянках українсько-канадійського життя заслужили собі на пошану і вдячність нашого загалу.

На перше місце поставлено покійного вже сьогодні суддю **Я. В. Арсенича,** що тоді ще жив і працював у Давфині.

Другим почесним членом обрано було предсідника (Спікера) манітобського парляменту, Дост. Н. В. Бачинського.

Третім обрано було П. Г. Войценка — довголітнього управителя видавництва, що видає "Український Голос".

В дальшому обрано прот. В. Кудрика, колишнього довголітнього редактора "Українського Голосу", а тепер редактора "Вістника" у Вінніпеґу.

І врешті обрано відомого нам усім ученого, урядуючого віце-президента Української Вільної Академії Наук — проф. д-ра Леоніда Білецького.

Другим, так би ксазати, підготовчим кроком до ювілейних святкувань була ухвала згаданих річних зборів дати дворічну стипендію по 100 дол. на рік за найкращий поступ у предметах українознавства в Манітобському Університеті.

Третім кроком для відзначення цього року, як ювілей-

ного року Українського Народного Дому у Вінніпеґу, була обіздка Хору Українського Народного Дому під проводом Володимира Богоноса з концертами по провінції. Концерти відбулися в місцевостях Давфин, Розборн, Манітоба, й Канора, Саскачеван, а також у Сондавн і Ґардентон у Манітобі.

Дальшим кроком, що мав відзначити цьогорічний ювілей нашої орґанізації було звільнення батьків від оплати за навчання в "Рідній Школі" при УНДомі. Всі діти "Рідної Школи" користають цього року з безплатного навчання української мови.

Найвищою точкою в ювілейних святкуваннях Українського Народного Дому — це відзначення цього ювілею в днях 21 і 22 листопада. Перший день призначений на спільну святочну вечерю-бенкет, у часі якої вручається почесні грамоти згаданим вище громадянам. А неділя — 22 листопада призначена на святочний концерт Хору Українського Народного Дому під дириґентурою В. Богоноса. Концерт сполучений із рефератом на тему: "Сороклітня діяльність Українського Народного Дому в Вінніпеґу".

З нагоди сороkліття треба підкреслити, що Український Народний Дім має одну з найкращих і найбільших бібліотек в Канаді — в цілому коло 6 тисяч томів, про що в окремій статті обширніше говорить проф. Яр. Рудницький. Любителі української книжки й часописів можуть довільно користати із книгозбірні Українського Народного Дому і — треба це сказати — користають. Двері бібліотеки відчинені і для студіючої молоді, що студіює українознавство в Манітобському Університеті, чи в колеґіях Вінніпеґу. Вони відкриті теж і для наукових робітників, що вже нераз користали з наших книжок. Вистарчить тут назвати таких учених, як покійний проф. Д. Дорошенко, перший президент УВАН, Митрополит Іларіон (Огієнко), проф. Л. Білецький, проф. Яр. Рудницький, проф. Ю. М. Луцик та інші.

Протягом минулих пять років Український Народний Дім віддавав безплатно свою домівку для Української Вільної Академії Наук (УВАН) на т. зв. академічні виклади та на наукові сесії УВАН. Так само й цього року приготовля-

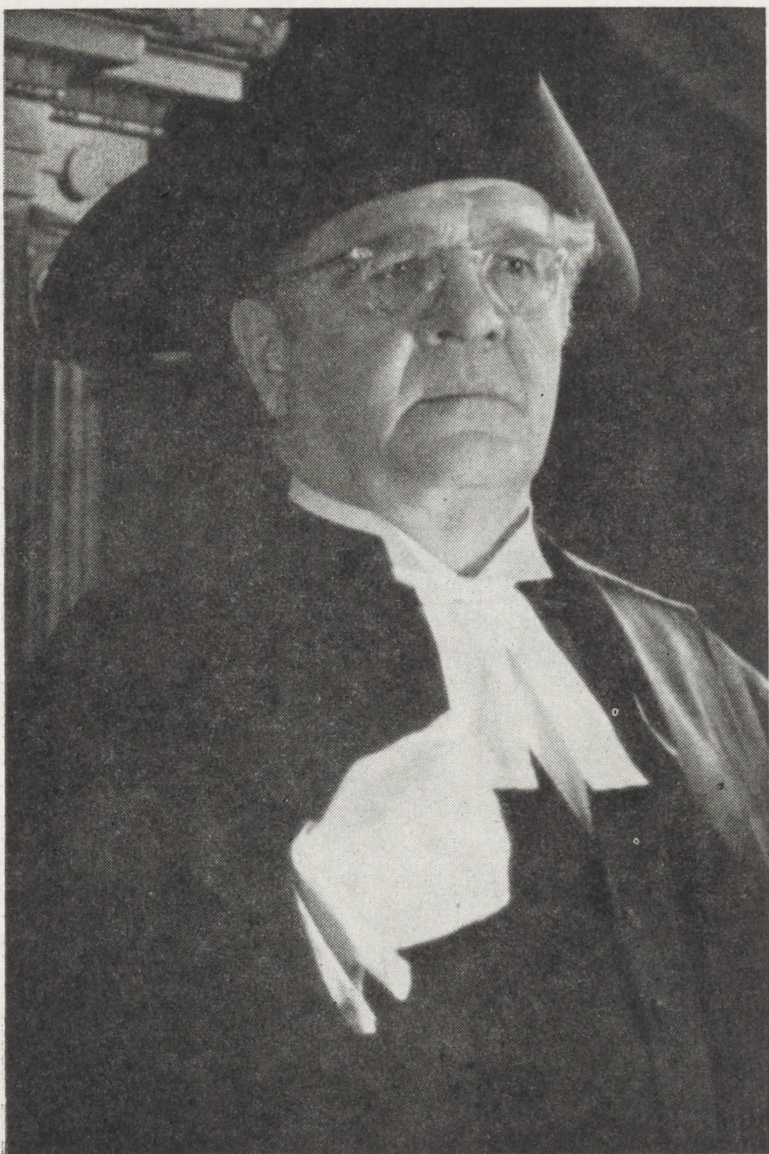

Сл. п. Суддя Я. В. Арсенич
Почесний член УНДому, 1953.

ється ряд викладів. Уважаю за відповідне згадати про це тому, що в нашій "Пропамятній Книзі", що була надрукована в 1949 р., не було згадки про цю сторінку діяльности, бо вона в тому часі щойно тільки починалася. Тим часом "академічні виклади УВАН" в салі Українського Народного Дому розрослися до поважного циклю викладів на ріжні теми українознавства й здобули — хоч і не велику — а проте цікаву й культурну публику. Ці академічні виклади є свого роду український народний університет, чи семінар українознавства, що не тільки відгукується на історично-культурні ювілеї українства, але теж присвячує увагу актуальним проблємам української сучасности й намагається дати їм розвязку в науковій площині.

Український Народний Дім в Вінніпеґу вклав багато праці й труду в розвиток українського культурного і мистецького життя, в освідомлення українського народу при допомозі відчитів, дебат, вистав, концертів, тощо. Він теж помагав фінансово ріжним українським установам, як у Канаді, так і на рідних землях України. Згадати б тут напр. жертви Українського Народного Дому на обі українські катедри в Вінніпеґу (греко-католицьку й православну), жертву 1000 дол. на фонд потерпівшим від повені в долині ріки Ред в 1950 році, та й інші допомоги, яких годі вичислити. Український Народний Дім любив ділом доказати свою готовість послужити гідним справам українського, чи загально-канадійського життя.

Український Народний Дім плекав сорок літ релігійну й політично-громадську толєрантність в імя засади, що всі українці, де б вони не були і які погляди не поділяли б, є собі братами по крові й кості, діти однієї спільної матері. На цій основі жертвенности й толєранції Український Народний Дім здобув собі симпатії й довіря всіх трьох українських еміґрацій; на цій основі він розрісся і зміцнів, а теж багато причинився до заснования української асекураційної установи "Взаїмної Помочі". На цій основі взаїмної толєранції й пошани виростала і здійснилася ідея Комітету Українців Канади. І справді була це велика приєм-

Дост. Н. В. Бачинський
Почесний член УНДому, 1953.

ність бачити на чотирьох Конґресах Українців Канади співпрацю й змагання до однієї цілі ріжних українських орґанізацій в Канаді. Тільки подумати, що сорок літ тому це все було неможливе, а сьогодні це реальна дійсність.

З почуттям добре сповненого обовязку, з почуттям сатисфакції за пройдений шлях нашої праці, ми дивимося на минуле і майбутнє. Дай Боже, щоб дальші ювілеї, які нам чи нашим наслідникам доведеться святкувати в нашій орґанізації, поглибили й поширили нашу працю і ще більше вкорінили в українську громаду почуття спільних інтересів і спільної долі на цій землі.

І. Трач.

ІЗ СПОМИНІВ СЕКРЕТАРЯ УНДОМУ

(З нагоди сороклітнього ювілею)

Коли приходиться говорити нині про те, як сорок років тому орґанізувався Український Народний Дім у Вінніпеґу, то для цього треба мати бистру думку і добру память. Тому я не беруся цього робити. Я хочу лише кількома словами згадати ті славні дні, коли Український Народний Дім у Вінніпеґу орґанізувався, і ми всі, свідки тієї події, були молоді й бадьорі. Обширніше про Український Народний Дім говорить "Пропамятна Книга", яку то книгу пару років тому видав Український Народний Дім.

Сорок літ тому ми були молоді, повні життя та енерґії. Крім звичайної праці, якою ми заробляли на життя, ми жили життям, що провадило нас до кращого, вищого; життям, що обєднувало нас молодих, і гуртувало в товариства, підносило нас усіх духово вище і вище. От і ці молоді люди, що приїхали зі старого краю зовсім з інших повітів і сіл, зближувались до себе, ставали приятелями, друзями. А ставали вони близькими собі тому, що їх у першій мірі обєднувала туга за рідним краєм, рідним селом та родиною, яку залишили за морем.

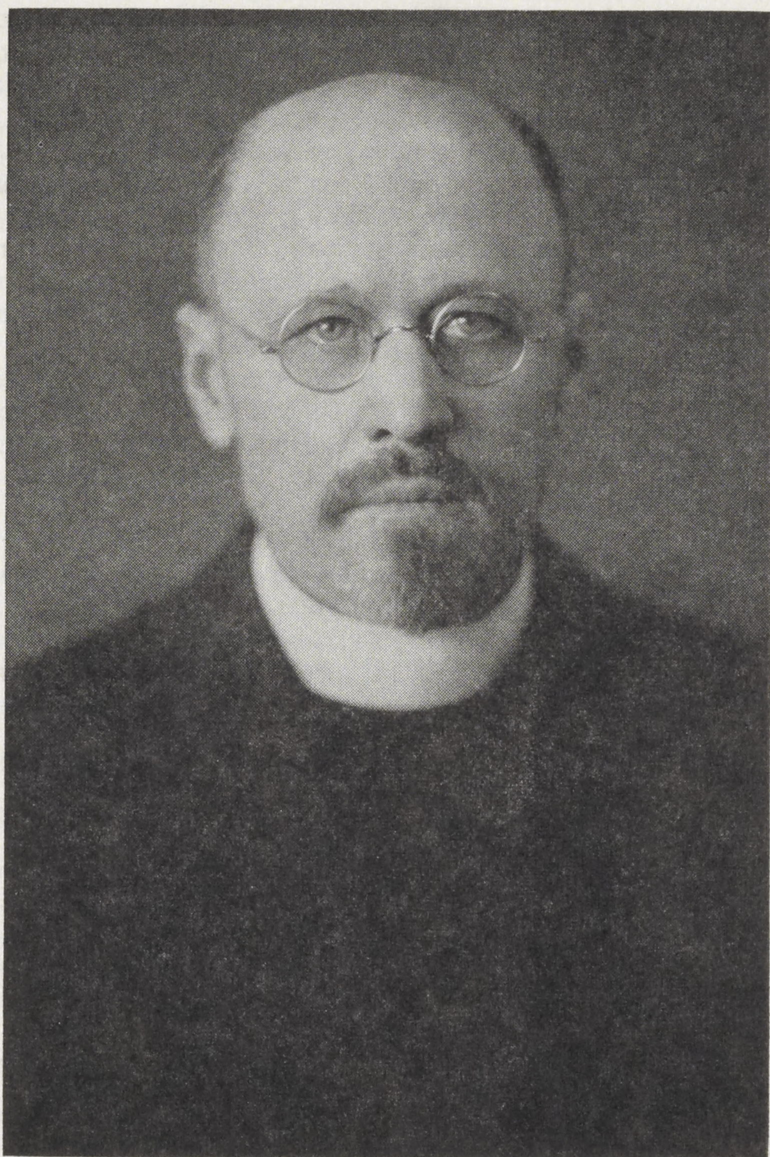
Живчиком цього знайомства і спільного порозуміння була рідна українська пісня та аматорські вистави. На кожному концерті в початках ми все чули пісню "Родимий краю, село родиме, вас я вітаю, місця любимі", а зібрані гості на тих концертах заливалися сльозами, слухаючи цю пісню. Були то тяжкі часи. По пятнадцять центів на годину ми тоді працювали. Одначе, поза те все, свідоміша молодь гуртувалась у співацько-драматичних товариствах, збувала час на пробах співу і театральних вистав. І дивуватись треба було, де набиралось у людей стільки сили та енерґії, що, працюючи цілий день тяжко, ще майже кожного вечора, до дванадцятої години вночі, а то часто і пізніше, бували на пробах хору чи якоїсь вистави. Можна хіба пояснити цю посвяту їх любовю до рідної пісні та мистецтва.

Гуртувалась ота молодь, до якої і ми належали, у трьох драматично-співацьких товариствах, а саме: в товаристві "Боян", в товаристві "Заньковецької" і в товаристві "Котляревського". Працювали щиро в цих товариствах, посвячуючи не тільки час і сили, але рівночасно своїми і так малими заробітками помагали фінансово: набували книжки до бібліотеки, уфундовували ґардеробу і жертвували на оплату ренту за льокаль, в котрім кожна з тих орґанізацій приміщувалась.

Свого власного приміщення ні одна з тих орґанізацій не мала, і мусіла тулитись в чужих, невигідних приміщеннях. Ці невигідні приміщення стали поштовхом до того, що заставило провідних людей з тих трьох товариств подумати про свій власний куток, щоб не тулитись, як цигани, по чужих кутах. Ініціяторами свого власного Українського Народного Дому в Вінніпеґу були таки члени тих трьох товариств, а головним живчиком цього руху був покійний Т. Д. Ферлей. Під його проводом і спільною працею пішла дійсно щира та завзята робота, щоб почати акцію для набуття так довго бажаного Українського Народного Дому.

Часи, як я вже сказав, були тяжкі. Більшої суми не можна було сподіватись від нікого, бо всі тоді були бідні. Коли ж уже з певними труднощами вдалося зорґанізувати товариство Український Нарідний Дім, то успіх був покищо лише на папері, бо не було ані грошей, ані приміщення. Поза те все, почате діло поволі але постійно доводилось до щасливого кінця. Товариство заінкорпоровано і почалася збірка фондів ріжними способами. Почався рух за добровільними жертвами. Видано десятидоларові уділи, що їх переважно закуповували члени вище згаданих товариств. Надруковано масу пятицентових цеголок, і їх продавали при кожній нагоді так, що незабаром куплено площу з хатою під будову Українського Народного Дому.

В короткому часі, бо в 1914 році, вибухла світова війна, а криза й безробіття тривали дальше. Здавалося, що таки Українського Народного Дому не буде скоро. Однак, при щирій праці членів, куплено в 1916 році готовий буди-

Прот. В. Кудрик
Почесний член УНДому, 1953.

нок при вулиці Боровс і МекҐреґор. Цей будинок став дійсним осередком українського життя не тільки міста Вінніпеґу, але й для цілої Канади. Приходилось тоді, головно на початках, переживати дуже прикрі часи, бо за будинок вплачено дуже малу суму, а рати треба було платити з великими процентами. Поза те, що устроювано театральні вистави, концерти, пікніки та ріжні підприємства, тяжко було так вязати кінці докупи, щоб на час заплатити рати. Бувало так, що й процент тяжко було заплатити. Про ті тяжкі часи знають хіба лиш ті, що стояли від початку при Українськім Народнім Домі і стоять донині, де не раз свої власні центи давали, щоб не допустити до того, щоб будинок Українського Народного Дому забрала компанія. Були в той час і такі люди, що посміхалися в кулак і пускали між людей поголоски, що Український Народний Дім вже забирає Свифт Компанія.

Одначе все те минуло, і хоч Український Народний Дім перебув не одну гірку годину, то все таки дочекав свого сороклітнього ювілею в добрих і кращих обставинах. А працю, яку Український Народний Дім проробив за час тих сорок років, оцінило не лише українське громадянство у Вінніпеґу, але її оцінив український загал у Канаді, а то й поза Канадою.

Тому, з нагоди Сороклітнього Ювілею Українського Народного Дому в Вінніпеґу повинні бути горді не тільки члени тієї орґанізації, а загально всі українці, бо Український Народний Дім усе йшов назустріч добрій справі і допомагав їй морально й матеріяльно, коли його поміч була потрібна для загальної української справи.

При кінці, з нагоди ювілею Українського Народного Дому, при котрому я мав честь стояти від початку його зорґанізування досьогодні, я не можу закінчити цих кілька спогадів кращою думкою, ніж тою, що її висловив поет Осип Маковей:

Мені здається — я не жив,
А тільки все збирався жити,
Чогось шукав, за чимсь тужив,
Бажав комусь ввесь вік служити.

Аж ось і молодість минула,
Не живши, втомлена заснула.

І день прийде, як та слота,
Я довгу панахиду правлю.
Прощайте, молоді літа!
Не гуджу вас я і не славлю.
З могили вже вас не добуду,
Уже я молодим не буду.

І в цім жалю, мов бачу я:
Не мертва молодість, лиш сонна,
Не в пору це жура моя,
Не в пору пісня похоронна!
Ще поживем! Давайте жити!
Чогось шукать, за чимсь тужити!

В. Казанівський.

МОЯ ПРАЦЯ В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ ДОМІ В ВІННІПЕҐУ
(ЛИСТОПАД 1936 — ЛЮТИЙ 1940)

Літом 1934 р. сидів я в себе, у Відні, переогравав, приспівуючи свою "Службу Божу". Хтось подзвонив. Відкриваючи двері, я побачив в товаристві незнайомої панни сл. п. полк. Р. Сушка. Довідався потім, що вона — панна Ганка Романчич — з Канади і що вона щойно обїхала Галичину і тепер була на зворотній дорозі до Канади.

В міжчасі співу й розмов несподівано я почув запит полк. Сушка: "Як ви думаєте, панно Ганко, чи не добре було б вам забрати п. Маценка до Канади! Пощо він буде тут поневірятись? Вам там потрібно учителів, дириґентів" . . .

"Я думаю, що це зовсім можливе. Як буду у Вінніпеґу, я поговорю з відповідальними людьми і потім про результат напишу", відповіла панна.

В 1936 році, в листопаді, на покладі пароплава "Авзонія" чув я від матроса: "Це дме вітер з Канади". Вітер був гострий і, як голка, пролазив через европейський плащ. Океан гнівливо розгойдував великанські хвилі, й пароплав тріщав, подавався на всі боки, сповзав у безодні і, здавалось, що ось-ось і його прикриє розюшена хвиля. Пасажири слабували, нудьгували і матроси, а я вилазив на поклад і з захопленням дивився на гори-хвилі. Я люблю бурю й мені здається, що тоді людина проникливо відчуває й розуміє ввесь безмір краси світу й безмежну маленькість гордої істоти, що зветься — людина.

Я тоді не знав, що буря на океані була передгрою мого життя в Канаді: бурливого, мінливого в несподіванки і щасливого з доконаної праці.

ВІННІПЕҐ

Це було 20 листопада 1936 року. На залізничному двірці зустріли мене представники Українського Народнього Дому та інші українці. Пригадую, що були тоді сл. п. Т. Д. Фер-

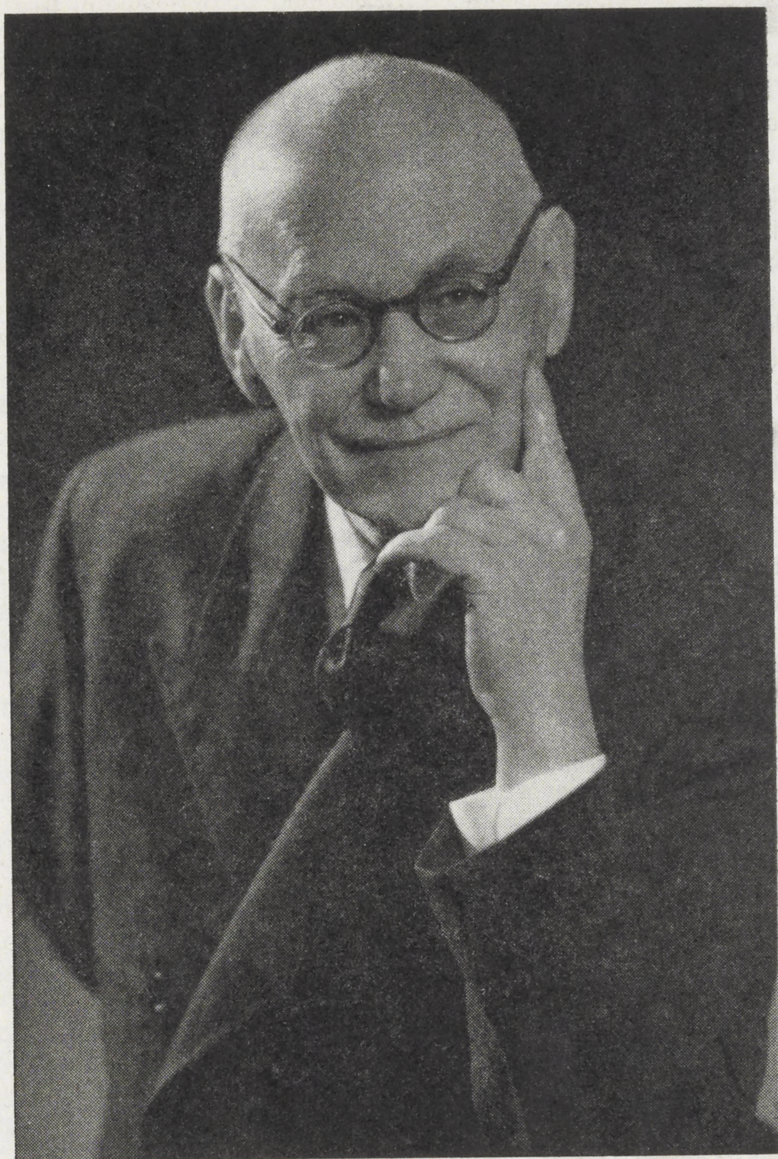
Дир. П. Й. Войценко
Почесний член УНДому, 1953.

лей, пп. В. Казанівський, О. Бабинець, С. Білінський, Е. Василишин та репортер з Вінніпеґ Фрі Прес. Його фотоґраф взяв світлину і вже того ж вечора зявилась вона в часопису з коротким моїм життєписом та моєю думкою про життя нашого народу в совєтському "раю".

Ця згадка діткнула проповідників московського рабства з "Українських Робітничих Вістей" і вони відразу відгукнулись, бо вже 25 лист. того року зявилась передовиця: "Ще один доктор... скільки їх усіх?" А в ній що хочете: "емісар", "доктор", "музикант", "один з недобитків"... Ну, згадалось при тому й Гітлера. Таке привітання я дістав від московських попихачів.

А як же навпаки було в Народньому Домі, як там сердечно зустріли й по родинному відкрили двері! Від того пропамятного дня фактично я почав своє нормальне, людське життя. До того ж року, починаючи І. світовою війною, я знав тільки жорстокий бій за право прожитку: військові фронти різних армій, революції, боротьба з окупантами, рани, хвороби, еміґрація... На еміґрації (тоді не було УНРИ) прийшли дні голоду, тяжкої, а часом і непосильної для слабої людини праці, безробіття, наука й праця в українських орґанізаціях. То були роки дужання й боротьби навзаводи з долею. 21 рік тяглась та боротьба. То ж тільки уявити, як я себе почував, коли попав між своїх і в нормальні обставини. Треба було починати життя й працю. Я не звертав на невисоку платню уваги, а почав працювати, завдячуючи ту можливість благородним особам з Українського Народнього Дому, які спричинились до мого приїзду до Канади.

Щоб познайомити мене з ширшим громадянством, керівники УНДому влаштували мені несподіване прийняття. Тоді зійшлось поважне число людей. Було гамірно, утульно й радісно. Говорились щирі промови, висловлювались побажання. Тоді ж була призначена й перша проба-набір співаків. Одночасно проголошено, що я буду вести й Рідну Школу. Пізніше мене призначено й головою Освітньої Секції УНДому. Про цю роботу й хочу коротко оповісти.

Проф. Л. Білецький
Почесний член УНДому, 1953.

ХОР

Перша проба хору відбулась І грудня 1936 року в залі УНДому. Заля для бажаючих співати була невистарчальною. По кількох пробах число хору зменшилось і аж до першого концерту, 22 травня 1937 р. хор мав 115-119 осіб.

Голосовий склад хору був дуже добрий. Хористи хотіли співати й бути членами хору. Якісно й кількісно переважали жіночі голоси; була першоякісна басова партія (І і II баси), але до того складу хору було замало тенорів. Хоч по довшій праці і той склад хору виконував свої функції зовсім задовільно. Хорові надзвичайно прислужився "Подвійний чоловічий квартет": його члени і їх провідник п. К. Ястрембський були членами хору.

Першими й основними моїми вимогами до хору були: повний послух і точне відвідування проб. З радістю згадую цю велику кількість любителів хорового співу — вони дійсно були точними! Навіть великі зимові морози й бурі не могли їх спинити у виконуванні взятого на себе обовязку. Цей приклад рішуче розбиває твердження про українську неточність. Наприклад, було розпорядження займати крісла за пару хвилин перед часом початку проби і так було. Проби починались точно і цього хотіли всі, а помагали цьому голова хору п. Казанівський та старости голосових партій.

Всі члени хору для мене були рівні. Солісти були тим тільки інші, що інколи виконували свою функцію, щоб і далі лишитись рівними з іншими хористами. Це витворювало товариську атмосфару, а за деякий час, після кількох вечірок для хору, які влаштовувала управа хору й УНДім, хор чувся дружньою родиною.

В перші місяці праці, від грудня 1936 р. і до концерту 22 травня 1937 р., кожного вівторка мали пробу жіночі голоси, щосереди чоловічі голоси і в четверги відбувались проби всього хору. Перед кожною пробою 15 хвилин віддавалось на лекцію з теорії музики, на читання нот (інтонація) та на вокальні вправи (гуртове ставлення голосу на

спільно випрацьованому способі дихання). Ці самі голосові вправи виконувались потім і з усім хором.

Велику увагу звертав я на хорову дикцію. Це починалось від доброї вимови голосівок, а потім у сполуці з приголосними. В дальшому робилися вправи і скоромовки. Разом при голосових вправах та при вивченні голосових партій пісень опрацьовувалось уміння атакування тону, розуміння й виконання "f" і "p" та взагалі всіх динамічних тонкостей. З приємністю треба відзначити, що хор з повним розумінням виконував усі роди стакатто, а у виконанні крешендо і декрешендо був майстром.

Поголосників (переписані пісні тільки для одного голосу й на одній нотовій системі) не вживалось. Кожний хорист діставав партитуру твору. Перед розучуванням нової пісні (спосіб розучування ізза браку місця минаю) я пояснював пісню з боку історичного, музичного, оповідав сенс тексту, про композитора і його місце в історії української музичної культури, пояснював окремі слова, а потім сам у вільному ритмі і темпі читав слова пісні і врешті закінчував читанням в ритмі й темпі твору. Це саме потім виконували партії і врешті ввесь хор. На концерті хор співав без нот.

Така робота спричинювалась до розуміння хором пісні, як музичного твору, а співаки виховувались на свідомих виконавців. Одночасно це дисциплінувало хор, а найголовніше — утверджувало національну свідомість та підносило любов до свого. Така робота обєднувала людей і робила їх друзями на все життя.

За шість місяців такої праці хор дійсно "йшов за рукою", ставав вокальним інструментом. Тому то під час музичного фестивалю у Вінніпеґу, на якому хор виграв у нагороду шильд, суддя д-р Стейтон, говорячи про спів хору, так висловився: "Я можу вжити цей хор як ілюстрацію до прикладу, що значить мати духове побажання до здобування чогось гарного!".

Щоб виховати у хористів самокритику, по кожнім виступі хору я присвячував частину проби на огляд виконаних пісень на концерті, а також писав про те і до преси.

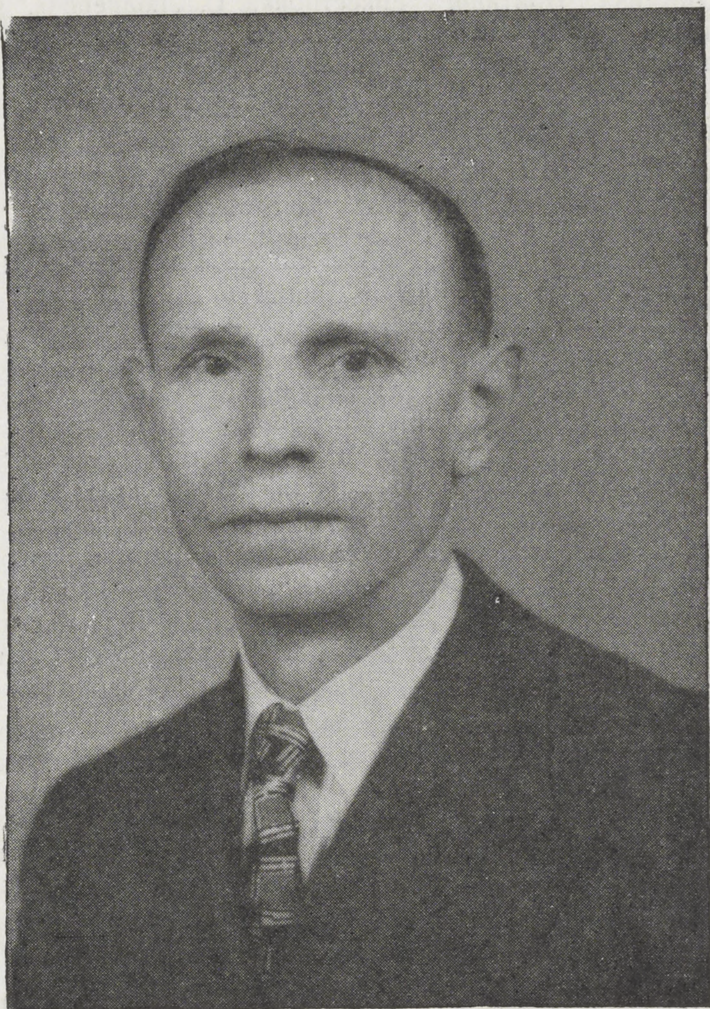
Вирозумілість і поважне ставлення до роботи хористів і диригента привели до добрих наслідків. Вже по першому концерті хору 22 травня 1937 р. в Авдиторіюмі, критик з "Фрі Прес" у Вінніпеґу з 24 травня 1937 р. написав: "Була це подія незвичайного музичного значення... Своїм вишколенням під вправною рукою д-ра Маценка цей хор У.Н.Дому заслуговує тепер на те, аби признати йому перше місце між усіми українськими хорами Канади"...

З кожним виступом хор удосконалювався, і вже журналіст Стівен, який був на пробі хору 23 листопада 1939 р., перед виступом на С.Б.С. і потім слухав хору під час його передачі, так написав у Вінніпеґ Фрі Прес під наголовком "Гамінґ віт Лайф":

"Прислухаємося пробі співу хору. Ніщо, лише єдина досконалість може вдоволити д-ра Маценка, цього русявого, стрункого чоловіка з обличчям, що висловлює посвяту. Мішаний хор чоловіків і жінок, в більшості молоді, видається перейнятим його ідеалами. Голоси співаків, яких очі слідкують за кожним рухом диригента, перетворюються в сопілки, зливаються в орґан і вигинаються непомітно за вказівками його пальців, що спішно переплітаються. Момент — і звуки глибоких басів, а за ними тенорів, баритонів, сопранів та контра-альтів зливаються в одну цілість, і слухачеві вчувається музика, що виходить із одного великого інструменту".

Мені приємно це подати, але я твердж, що того успіху досягли ми всі — хор і я. Це спільна праця, що привела нас усіх до дверей у царство краси.

За три сезони праці хор У.Н.Дому виступив 25 разів. Ці виступи були з різних нагод: свої річні концерти, концерт "Колядок і Щедрівок", на святі коронації, що передавалось по радіо на всю Канаду, виступи на радіо С.Б.С. Два рази були спільні виступи. На святі Ля Веранді в поєднанні з хором Інституту Просвіти виступали з великим успіхом три дні, а на свято "Просвіти" співав зєднаний хор в 300 осіб. (Диригував ними я). Особливої уваги заслуговують концерти з нагоди святкування М. Лисенка 26 бер. 1938 р. в театрі "Вокер" (тепер "Одеон") та концерт на 25 ліття У.Н.Дому спільно з визначним співаком М. Го-

Президент І. Трач,
Почесний член УНДому, 1953.

линським в Авдиторіюмі 26 лютого 1939 р. На першому концерті перший раз в Канаді виставлена одноактова опера М. Лисенка "Ноктюрн", оркестровка С. Людкевича, а на другому був виставлений музичний образ "Лебедин" Б. Вахнянина, оркестровка І. Мельника. На радіо С.Б.С. допроваджував хорові І. Мельник та перший раз виконував свої твори "Прелюди".

Виступи хору на С.Б.С. стали побажаними, й управа корпорації почала платити за виступ хору $100.00, а потім у кінці 1939 і початку 1940 р. мала приготування до постійної української програми вокальної й інструментальної. Це не сталось через мій виїзд із Вінніпеґу.

До найкраще виконуваних пісень-творів відношу: М. Леонтовича — "Піють півні", "Щедрик", "Женчичок бренчичок"; М. Лисенка — "Хор колядників" із опери "Різдвяна Ніч"; М. Гайворонського — "Коваль" і "Верба ж моя"; В. Ступницького — "Ой рано, рано"; З. Лиська — "Ізза гори" і Н. Нижанківського — "Фуґа" із кантати "Наймит".

Виконувались на концертах твори: М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка, М. Леонтовича, М. Гайворонського, Н. Нижанківського, П. Козицького, З. Лиська, Ф. Якименка, Р. Сімовича, М. Колесси, А. Рудницького, М. Вериківського, Й. Кишакевича, В. Балтаровича, В. Барвінського, С. Людкевича, М. Вербицького, Б. Вахнянина і П. Чайковського.

Преса.

За цей самий час праці я написав до "Українського Голосу" у Вінніпеґу на різні теми, а найбільше на музичні, 34 більших і менших статтей.

Рідна Школа.

Рідна Школа була моїм другим важним відділом праці в У.Н.Домі. Був я там учителем від 1937 р. аж до виїзду. Дітей у школі було завжди поважне число: від 40 до 70. Шкільна секція віддавала Р. Школі багато уваги. На її чолі стояв п. О. Пасічний. Школу щодо програми навчання

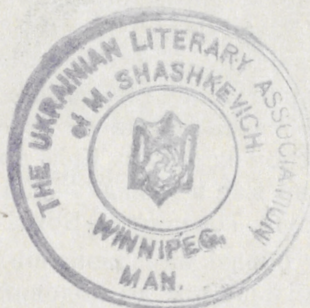
я довів до 6 кляс. Це обтяжувало роботу, але вона була цікава й вартісна. З моїх кляс вийшли відомі тепер молоді діячі як: п. Віра Цірка та її брати Тарас і Богдан, Леся Біленька, Б. Музика та досить інших.

Освітня Секція.

Як завідуючий цією секцією я організував доклади. Теми докладів були різноманітні, а їх виголошували відомі діячі як: д-р В. Бачинський, В. Казанівський, О. Івах, Кумка, Т. Будка, пані Г. Мандрика, Т. Губіцький, М. Залозецький, я та інші, яких тепер не пригадую. Окрім цього я сам дав 10 докладів на різні теми: М. Лисенко, Д. Бортнянський, про артизм бандуриста В. Ємця, "Холодний Яр" по Горліс-Горському і др.

Уся праця в У.Н.Домі, яку я мав за час моєї праці, відбувалась в повній гармонії із Зарядом установи, Т-вом ім. Л. Українки і Т-вом Молоді та членством. Згадати всіх добрих співпрацівників неможливо й тому можу висловити без помилки повне признання і вдячність всім членам тогочасних зарядів. Вони дали повну нагоду розвинути мою працю з хором і тим спричинились до його мистецької розбудови. Але ніяк не можу забути особливо щирого і теплого до мене відношення таких осіб як сл. п. Т. Д. Ферлея, В. Казанівського й О. Пасічного. І зрозуміло, бо вони тісно зі мною співпрацювали й любили ту працю.

Др. П. Маценко.

ІКОНА ІСУСА ХРИСТА „З ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ”

В Архіві Українського Народного Дому в Вінніпеґу знаходиться незвичайно цікавий і цінний образ Ісуса Христа. Мальований олійними барвами на дошці 8,5х10,3 цалів. Товщина дошки 0,7 цалів. На обох вужчих краях — загнані в цілу ширину дошки клинці, щоб вона не вигнулася.

Малюнок не відновлюваний і не чищений, барви потемнілі. Навколо з країв барва сильно пошкоджена жаром. Як зазначено з другого боку — образ виносили під час вогню для охорони від пожежі. Очевидно від високої температури олій розтоплювалася і барва розпливалася. Так само на долішній частині ікони в кількох місцях відпечаталася якась тканина. Мабуть поблизу вогню, коли поверхня малюнку зм'якла — його завивано в рядно або притулювано до власного одягу. Де-не-де горішня верства малюнку надлуплена і видно спідню верству багато яснішої барви.

На звороті дошки є кілька написів з різних часів. Новіший, друкований літерами, темно синім чорнилом писаний такий: "Ікона з Запорожської Січи з першої половини XVII віку захована родиною Крипенко". Другий напис писаними літерами: "Після передання: Чудотворний образ виношено в часї вогню для його усмирення. Для власної охорони в часї подорожї взято в Америку."

Старим, вируділим чорнилом в середині дошки позначено: "Р. д. Рел. 9." і далі щось витерто. У долішньому правому кутку — велике латинське N і якісь нечиткі числа. Ці останні написи свідчать про те, що образ колись належав до якоїсь збірки чи музею і був позначений порядковим числом каталогу. Крім того в центрі дошки прибито — очевидно вже в Канаді — дві печатки: одна Народного Дому а друга Товариства Боян.

На образі намальований Ісус Христос середнього віку, трохи більше ніж до половини фіґури. Його ліва рука спо-

Ікона Ісуса Христа з Запорізької Січі.

чиває на великій зеленкуватій кулі, а права складена до благословення. Крім того в лівій руці він ніби тримає хреста, але якось не переконливо, бо пальці стулені древком і здається, що хрест примальований пізніше. Голова овальна, дещо звужена до низу, високе чоло, дуже великі миґдальової форми очі, довгий ніс, повні губи — обрамовані спущеними вусами та закругленою борідкою. Довге, хвилясте волосся спадає на плечі. Навколо голови й рамен темне тло — ніжно роз'яснене і творить німб незвичайно теплого, золотистого тону.

Вдягнений Спаситель у темно червону туніку з золотою лиштвою та в темно зелений хитон. Рука (права, бо ліву мало видно) велика і досить пухка з довгими, звуженими на кінцях пальцями.

Композиційно фіґуру можна замкнути в правильний трикутник, поставлений на коротшому боці. В горішніх кутках образу знаходяться великі, але нерозбірливі літери. Ніде на образі нема ні підпису, ні дати, але майстерність виконання свідчить про те, що малював його першорядний мистець. Таке враження робить бездоганний та тонкий рисунок, незвичайна м'якість тінювання та делікатність валерів.

Точно датувати образ тяжко, бо невідоме місце його постання. Малюнок дуже різниться характером від українського іконопису першої пол. XVII-го віку, а стиль і спосіб малювання нагадують подібні композиції зрілого італійського ренесансу. Можна припускати, що ця ікона, або була привезена на Україну з західної Европи, або її малював приїжджаючий закордонний майстер, або українець вишколений в традиціях італійського ренесансу.

У всякому разі, з якого б часу цей образ не походив, він представляє велику мистецьку цінність і може бути музейною гордістю Українського Народного Дому.

Др. М. Рудницька.

УКРАЇНСЬКО-КАНАДІЙСЬКІ КНИГОЗБОРИ Й БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ВІННІПЕҐУ

Книги — морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч труду мав досить,
Дивні перли виносить!

І Франко.

Український Народний Дім у Вінніпеґу — 40-літня українсько-канадійська культурно-громадська твердиня вже з самого початку свого існування звертав пильну увагу на українську книжку. У висліді праці праці багатьох одиниць і розуміння справи серед членства Бібліотека Народного Дому зросла до поважної книгозбірні й сьогодні може справді бути гордістю цієї установи.

На жаль у виданій 1949 р. "Пропам'ятній Книзі" маємо скупі відомості про Бібліотеку УНДому, бо вся увага редакторів була передусім присвячена історії УНДому та ролі, яку ця інституція відігравала в житті канадських українців. Тим то користаючи з сороклітнього ювілею УНДому хочемо на цьому місці ближче подати інформації про згадану бібліотеку та її значення в житті членів УНДому та й узагалі української громади в Вінніпеґу.

Щоб належно оцінити вартість і характер Бібліотеки УНДому, треба порівняти її з іншими книгозборами в Канаді. Тільки таким чином можна отримати повний образ цілости наших здобутків на цьому полі та й точно визначити місце збірки УНДому. Тимто ми поділяємо нашу статтю на дві части: в першій даємо короткий огляд українсько-канадських бібліотек, у другій спинюємося ближче над бібліотекою УНДому.

Такий підхід зумовлений не тільки методичними вимогами. Він випливає теж із характеру й праці самої інституції, якою є УНДім у Вінніпеґу. Ця інституція завжди мала на оці цілість української справи так в Канаді, як і в світі.

Отже її широкий підхід до української проблематики, її розуміння потреб цілости українського життя, є для нас і дороговказом у цій скромній статті: не втрачати з поля зору цілости українських здобутків в ділянці збирання українського друкованого слова на канадському терені.

З уваги на недостачу в Канаді окремих українських бібліотек-книгозборів типу "Публічних Бібліотек", "Провінційних Книгозбірень", чи "Університетських Бібліотек" українські книжні колекції в цій країні треба розглядати як складову частину **церковних,** чи **світських** організацій або врешті як **приватні** книгозбори поодиноких громадян. Відповідно до цього можна й усистематизувати матеріял, який тут входить в гру, на такі основні категорії: церковні книгозбори, бібліотеки світських організацій та установ і врешті приватні колекції.

Розгляньмо по черзі поодинокі категорії та зробімо відповідні висновки.

I.

А. ЦЕРКОВНІ КНИГОЗБОРИ.

Українські церкви в Канаді, як відомо, не обмежувалися до виключної реліґійної діяльности, але брали широку участь у загально-культурному рості канадійського українства. Власне церкви й їхні носії — священики були першими й основними організаторами книгозбірень, бо ж відомо без книжки, без служебників, євангелій, требників і т. под. літурґічних книг не була мислима ніяка священича праця.

I. Між українськими **греко-католицькими** бібліотеками в Канаді треба передусім назвати такі:

1) **Архієпископська Дієцезальна Бібліотека в Вінніпеґу,** приміщена в Архієпископській Палаті (вул. Скошія ч. 235) (The Ukrainian Greek-Catholic Archbishop's Library, 235 Scotia St., Winnipeg, Man.). Офіційний її початок в'яжеться з вибудуванням самої палати в 1930 р., хоч сама збірка книжок куди старша. Започаткував її Преосв. Кир Василій

Ладика й постійно її поповнює. Для Бібліотеки відпущено одну простору кімнату в Палаті й число книжок сягає понад 3000 томів. З українознавства зберігається тут "Русалка Дністрова" Маркіяна Шашкевича. Є тут такі праці, як "Державні закони" о. Малиновського по-німецьки, "Історія унії" о. Пелеша й інші. Крім книгозбірні є ще тут окремий архів, в якому переховуються важливі письма, рішення й грамоти. Іх цих останніх слід згадати пропам'ятну "Адресу" Митроп. А. Шептицького з 1911 р., що причинилася безпосередньо до повстання гр.-кат. єпископства в Канаді.

2) З розподілом української гр.-кат. гієрархії на екзархати в 1949 й 1951 рр. повстали нові осередки **Єпископських Дієцезальних Бібліотек** в Едмонтоні (вул. Ада Блвд. ч. 6240), в Торонті (Ґлен Едіт Драйв ч. 61) та в Саскатуні (Аве. М. Савт ч. 214). Всі вони в стадії організації й до них ідуть наполегливі поповнення, так що деякі з них уявляють із себе вже поважні збірки.

3) **Бібліотека оо. Василіян у Мондері, Алберта** (Basilian Fathers' Library, Mundare, Alta.). Приміщення в Манастирі оо. Василіян у Мондері в трьох кімнатах: а) в головній бібліотечній кімнаті вдолині будинку величини 35-11-12 стіп; б) в окремій залі із періодиками у цьому ж будинку й в) будинку Музею-Архіву оо. Василіян (давнішої друкарні, коло церкви), де зберігаються старі друки й рукописи й рідкісні видання.

Бібліотека оо. Василіян зав'язками сягає початку 20 століття й в'яжеться з іменням о. Філяса, що в 1902 році побудував місійний дім у Мондері — предтечу пізнішого манастиря. Доповняли василіянську бібліотеку отці: Тимочко, Дидик, Крижанівський, Бараник, а від 1932 р. теперішній Єпископ Кир Ніль Саварин. Душею бібліотеки, архіву й музею після 2-ої світ. війни став о. Ж. Жан, що не тільки почав систематичне порядкування матеріялів, але привіз багато унікатів із собою з Европи й включив їх до бібліотеки.

Книжки в бібліотеці є різного змісту, найбільш релігійного. Всіх томів понад 6 тисяч. Із стародруків є тут "Апостол" 1563-4 і "Острозька Біблія" Івана Федоровича з року

1571, є видання Ставропігійського Інституту у Львові: "Апостол" із 1696 р. та "Євангеліє" з 1644 р. Крім цих книг зберігаються тут такі давніші друки: "Народовіщаніє" та "Служебники": почаївські з 1735, 1785 й 1793 рр., унівський із 1747 та львівський із 1866. Є тут два томи "Наук парохіяльних" видання Поч. Лаври в Києві 1794, виленський "Акафіст" із 1628 р., "Ірмолой" із половини 18 ст. й багато ін. Є теж третє видання Шевченкового "Кобзаря" з 1860 р. Із іншомовних видань є европейські й канадійські інкунабули, є деякі томи Длуґошової "Історії Польщі" (кн. 5—XIII), є "Кроніка" Ал. Ґванініюса (Краків 1611) і ін. Із рукописів зберігаються: "Тріодь Квітна" із 15 ст., "Євангелія" з 1505 р., "Збірка проповідей" о. К. Срочинського і ін. З історичних книжок замітніші: праці о. Пелеша, о. Гарасевича й Дениса Зубрицького. У відділі періодиків зібрано коло 100 назв канадійсько-українських періодиків (напр. 1 число "Православного Русина") та понад 100 назв українських періодиків із Европи та й ін. країн. Попри центральну бібліотеку є ще окрема підручна бібліотека новіціятська, схолястична, філософічна й богословська.

В Мондерській Бібліотеці оо. Василіян зберігаються всі видання, що появилися впродовж існування Чина ВВ в Канаді.

4) **Бібліотека оо. Редемптористів у Йорктоні** (Redemptorists Fathers' Library, Yorkton, Sask.), приміщена в двох кімнатах: 14x14x9 та 15x15x10 стіп. Початками сягає р. 1913 й в'яжеться з іменнями о. А. Делярія, тодішнього ігумена в Йорктоні. Бібліотека обхоплює тепер понад 6000 томів. Сюди входять: св. Письмо, Пояснення св. Письма Корнила а Ляпіде з 1614 р., Канонічне Право, Історія Церкви, а саме "Аннали" о. Гарасевича (по-латині), "Історія Унії" о. Пелеша (по-німецьки) та історія Дениса Зубрицького. Далі заслуговують на увагу такі книги, як Проповіді, Житія Святих, Апологетика, Психологія, Соціологія, праці з філософії, літератури, наукові й популярні місячники, шкільні підручники й книжки в різних мовах. В рукописному відділі знаходяться матеріяли до оснування Української Гр.-Като-

лицької Церкви в Канаді, як також і до оснування Чина оо. Редемптористів. Є тут "Адреса" Митроп. Шептицького та цінні рукописи й листи о. Деларія.

В цій бібліотеці зберігаються всі видання оо. Редемптористів у Канаді.

5) Згадуючи про Йорктонську Бібліотеку оо. Редемптористів, треба назвати окремо ще Бібліотеку св. Йосифа в Йорктоні (St. Joseph's College Library, Yorkton, Sask.), що міститься на першому поверсі цієї Колеґії й має великий вибір шкільних, аскетичних і наукових книжок, а теж добірно-заступлену белетристику. Крім Йорктонської збірки книжок, оо. Редемптористи мають іще окрему бібліотеку в своєму Манастирі в Айтуні (Redemptorist Fathers, Ituna, Sask.).

6) Крім названих книгозбірень заслуговують на увагу ще такі бібліотеки: оо. Василіян у Вінніпеґу, Едмонтоні, Ванкувері та в Монтреалі. В Саскатуні є бібліотека в Бурсі Св. Йосафата (Інститут ім. М. Шептицького). Ці бібліотеки містять книжки переважно церковного й релігійного змісту. Крім українських книжок є тут і іншомовні видання, передусім у англійській та французькій мові.

Окремі гр.-католицькі парохії мають свої бібліотеки, чи то в домах священиків, чи теж у парохіяльних читальнях, клюбах, тощо.

Див. іще розділ "Приватні книгозбори".

II. Серед українських **греко-православних** бібліотек у Канаді можна відрізнити такі книгозбори:

1) **Бібліотека Української Греко-Православної Консисторії** (Consistory of Ukrainian Greek-Orthodox Church of Canada Library, 7 St. John's Ave., Winnipeg, Man.), приміщена в будинку Консисторії при вул. Ст. Джанс ч. 7. Заснована о. д-ром С. В. Савчуком налічує поверх сотні церковної й релігійної літератури.

2) **Бібліотека Українського Інституту ім. П. Могили** (Ukrainian Institute of P. Mohyla Library, Victoria & Main, Saskatoon, Sask.) в Саскатуні, приміщена в будинку Інституту. Має великий вибір українських шкільних, наукових

і белетристичних книжок. Є тут такі рідкі видання, як "Київська Старина", "Україна" Мих. Грушевського, є "Записки Історично-Філологічного Відділу ВУАН" та ін., є великий вибір українсько-канадійських видань. Усіх книжок понад 3000. Бібліотека постійно поповнюється новими виданнями.

3) **Бібліотека Інституту ім. Мих. Грушевського** (тепер Св. Івана) в Едмонтоні (St. John's Institute Library, 11024 — 82 Ave., Edmonton, Alta.), приміщена в будинку Інституту. Заснована в р. 1916, має поважну збірку українських шкільних, наукових і белетристичних видань. Є тут м. ін. твори Мих. Грушевського ("Історія України-Руси") й ін. Число всіх книжок переходить 2000.

4) **Бібліотека Колеґії Св. Андрея у Вінніпеґу** (St. Andrew's College Library, 259 Church Ave., Winnipeg, Man.), приміщується в великій залі Колеґії при вулиці Чорч. Започаткована в р. 1947 містить книжки релігійного й наукового змісту. Є тут багато чужомовної літератури: англійської, французької та німецької. Українських книжок коло 1000.

5) **Бібліотека Манастиря св. Миколая в Ґрімсбі, Онтаріо** (St. Nicholas Monastery Library, Grimsby, Ont.), започаткована в 1950 р. єпископом Мстиславом, має новіші українські видання, головно після II світ. війни.

Крім цих бібліотек існують окремі парохіяльні збірки при гр.-православних парохіях, чи парохіяльних організаціях, читальнях, клюбах і т. п. Ці бібліотеки містять книжки переважно церковного й релігійного змісту. Крім українських є тут і іншомовні видання, передусім у англійській мові.

Див. іще розділ "Приватні книгозбори".

III. До церковних книгозборів треба залічити теж колекції українських книжок, що зберігаються при поодиноких парохіях, чи конґреґаціях українських євангельської церкви в Канаді, баптистів ,адвентистів 7-го дня й ін. менших церковних угруповань серед українців у Канаді. До-

кладний опис цих бібліотек вимагає окремого досліду, бо в періодичній і неперіодичній літературі згаданих груп згадок про книгозбори немає.

Б. СВІТСЬКІ КНИГОЗБОРИ.

Крім церковних, чи зв'язаних із церквами ,українських бібліотек у Канаді є поважна кількість світських книгозборів. До найстарших між ними належить:

1) **Бібліотека Українського Народного Дому** (Ukrainian National Home Association Library, 582 Burrows Ave., Winnipeg, Man.). Про цю бібліотеку див. окремо розділ II.

2) **Бібліотека Осередку Української Культури й Освіти** (Ukrainian Cultural and Educational Centre, Library, 935 Main St., Winnipeg, Man.).

Приміщена тепер у Національному Домі при вул. Мейн, ч. 935, у двох кімнатах на третьому поверсі. Започаткована разом із Осередком УКО в 1944 р. містить у собі наукові, музичні, мистецькі, белетристичні, шкільні, церковно-релігійні й ін. книжки. На окрему увагу заслуговує україніка в чужих мовах. Всіх томів понад 6 тисяч. Є тут депозити бібліотеки (й архівів) Є. Коновальця, І. Боберського, П. Зварича, Яр. Рудницького й ін. Найцінніший між ними депозит Ол. Кошиця з деякими рідкими виданнями, як напр. "Записки о Южной Руси" П. Куліша (два томи), "Нотний Обиход" Києво-Печерської Лаври" (Київ 1910), "Церковноє Простопініє" І. Бокшая (Ужгород 1906), "Простопініє Карп. Руси", І. Хоми (Ужгород 1930) та ін.

Із стародруків у бібліотеці Осередку зберігаються: "Євангеліє 1658" (Києво-Печерська Лавра), "Руно Орошенноє" Л. Барановича (Чернігів 1697), "Печерський Патерик" із 1783 р. й ін. видання. Всі вони творять окремий відділ Осередку УКО "Збірку унікатів" і більшість із них закуплена фондами українського громадянства Саскатуну. Шляхом пожертв інж. Ю. Лісовського Осередок дістав цікаві книжки, як барона Манстейна Memoirs of Russia (1727—1774), London 1773 I. I.

На окрему увагу заслуговують рукописи Осередку. До найстарших із них належить т. зв. “Ірмолой” Тяпецького із 1732 р. Незвичайно цінні етнографічні записки проф. Ол. Кошиця з рр. 1893-1941, його ж рукописи до історії музичної культури в Україні; великої ваги є рукопис проф. Є. Онацького п. н. “Енциклопедія українських вірувань і символів”, рукописи очевидців большевицької і нацистської окупації України (67 назв), врешті рукописи п. Т. Кошиць із записами канадійсько-українських пісень із 1950 року.

В Осередку зберігається велика кількість українських періодичних видань, часописів, журналів, газет, тощо. Всіх назв періодиків — 400.

Бібліотека заінвентаризована й скаталогізована на карточках. Відчинена щодня від год. 12 — 6 пополудні, а в середу до 9 год. ввечері. Бібліотекар п. Т. Кошиць.

3) **Бібліотека Української Вільної Академії Наук (УВАН) у Вінніпеґу** (UVAN Library, 498 Anderson Ave., Winnipeg, Man.), сягає початками 1949 р. й в'яжеться з матеріялами й книгами пересланими з Авґсбурґа з Центральної Бібліотеки УВАН у Німеччині, що їх почато збирати в 1945 р. Всіх книжок понад 1000 томів. Є тут деякі рідкі видання, напр. “Рочнік Волиньскі” (3 перші томи), “Записки Наук. Т-ва ім. Шевченка”, “Історія України-Руси” Мих. Грушевського (тт. 1—3 й 5—7), “Літопис Бойківщини” й багато ін. Є комлект видань УВАН. Бібліотека поповнюється головно з обміну — за видання УВАН з такими інституціями, як Єйльський Університет, Нью Йоркська Публічна Бібліотека, Конґресова Бібліотека в Вашінґтоні й ін.

В Бібліотеці УВАН міститься “Архів української преси” з великою кількістю українських періодиків (коло 100 назв), починаючи з 1949 р.

Книгозбірня скаталогізована на карточках. Доступна тільки для наукових працівників.

Бібліотекар — п. Катерина Антонович.

4) **Бібліотека Інституту Просвіти у Вінніпеґу** (Ukrainian Prosvita Institute Library, 777 Pritchard Ave., Winnipeg, Man.), приміщена в Інституті при вул. Прічард 777. Засно-

вана в 1918 р. Має великий вибір белетристики, видань Просвіти у Львові, журналів і театральних творів та партитур. Всіх книжок коло 3000 чисел. Бібліотека стало поповнюється новими виданнями.

Бібліотекар — п. Григорій Мусій.

5) **Бібліотека Читальні Просвіти у Вінніпеґу** (Ukrainian Reading Association Prosvita Library, 667 Flora Ave., Winnipeg, Man.), міститься в будинку Читальні при вул. Флора ч. 667, заснована в 1915 р., має тепер понад 500 томів книжок і журналів.

Бібліотекарі — п. Йосип Юрас і Мих. Скобляк.

6) **Український Відділ у Бібліотеці Манітобського Університету** (Ukrainian Collection in the Slavic Division of the Library of the University of Manitoba ,Fort Garry, Man.). Приміщений у будинку Нової Унів. Бібліотеки в Форт Ґаррі, на першому поверсі. Започаткований у 1949 р. проф. Яр. Рудницьким, має тепер коло 2000 томів книжок. В 1951 році закуплено бібліотеку д-ра Н. Гірняка з цінними комплектом "Записок Наукового Т-ва ім. Шевченка", "Літературно-Наукового Вістника", "Життям і Словом" і ін. З старших видань заслуговує на увагу унікатна "Граматка" Гатцука з 1861 р. та ін. твори. Є тут поважна "Шевченкіяна", "Франкіяна" та "Драгоманіяна". Є історії літератури О. Огоновського, Мих. Грушевського, Мих. Возняка, С. Єфремова, й ін. Є "Історія України-Руси" Мих. Грушевського (8 томів), "З дзєюф України" В. Липинського, є видання українських клясиків включно до нових публікацій.

В Департаменті Слов. Студій Манітобського Університету організується "Архів слов. преси" з українськими періодиками на першому місці.

У відділі рідкісних книг і рукописів знаходяться: рукопис "Козацької крови" (Данило Гурч) М. Вовчка з 1857 р., рукопис "Нещасної пригоди" О. Маковея з 1898 р. і рукопис "Двох голосів" Б. Лепкого із 1911 р. Крім цього тут знаходиться найстарша датована українська книжка в Канаді, т. зв. "Городиський Пом'яник" із першою частиною з р. 1484.

Ще старший є фраґмент рукописного євангелія з початку 15 ст. (тільки дві сторінки). Ці всі рукописи закуплено з "Фонду Студій Українознавства" при Клюбі Українських Професіоналістів і Бізнесменів у Вінніпеґу під головуванням М. Смеречанського.

Книжки інвентаризовані й скаталогізовані на карточках. Бібліотеку упорядкували п. О. Михайленко, д-р М. Луцик, а останньо помагає в бібліотеці п. А. Коссар.

7) **Український Відділ ім. Р. Ґонсета в Бібліотеці Альбертійського Університету** (Gonsett Collection, University of Alberta Library, Edmonton).

Заніціована й щедро підтримувана п. Р. Ґонсет, вдовою по винахідникові Р. Ґонсетові з Едмонтону, ця збірка розрослася від 1951 р. в цікаву колекцію книжок із ділянки українознавства з деякими дуже рідкими виданнями. Душею цієї книгозбірні є д-р О. Старчук. Ось його характеристика цієї колекції:

"Пані Ґонсет закупила поважну кількість українських творів від поодиноких осіб і переслала їх новоствореній бібліотеці М. ін. пожертвованими книжками відзначається збірка 14-ох книжок, що являє собою велику рідкість, як також неоцінену спадщину творів української літератури 19-го століття. Дослідникам української етнографії, етимології, літератури, її рухів та впливів, вона дає первісні джерела, що в значній мірі влегшають зрозуміти великий змаг українського народу за свою власну культуру та національне існування в 19 столітті.

З уваги на велику цінність цієї збірки, наведу понижче кожну книжку зокрема: "Псалми, переложение на украинское наречие Максимом Максимовичем", Москва 1859; "Обичаи, поверья, кухня і напитки малоросиян". Сост. Николаєм Марковичем, Київ 1860. "Хмельниччина" — историчні оповідання П. Куліша. Петербурґ 1860. "Нове письма к М. П. Погодину о старобитности малороссийского наречия". М. Максимович, Москва 1863. Переклади з Н. Гоголя — Олени Пчілки, Киев 1991. "З давнього зшитку". Пісні і Думи. Переклав М. Старицький, Київ 1881. "Исторические

монографии и изследования" Николая Костомарова, т. 2, Санктпетербург — 1872. Видумки "Киевлянина" і польських газет о малорусском патриотизме". Київ 1874. "Афоризми" Ивана А. Федоровича, Коломия 1882. Т. Г. Шевченко "Збирник творив" Том перший: Кобзар, С-Петербург, 1883. "Малороссийский сборик повестей, сцен, разсказов, водевилей известних малороссийскикх писателей", Москва 1899. "Песни славянських народов" Петроград 1814 та інш. (пор. О. Старчук: "Українська бібліотека в Албертійському Університеті", Канадійський Фармер, ч. 21, 1952 р.).

8. **Українська Збірка в Торонтонському Університеті** (Ukrainian Collection, University of Toronto, Flavelle House, 78 Queen's Park, Toronto, Ont.). Започаткована Українсько-канадійським леґіоном ч. 360 під головуванням п. С. Павлюка в 1952 р., ця збірка складається приблизно з 500 назв книжок і брошур. Найцінніші книжки в ній — це терміноголічні словники видання Української Академії Наук у Києві.

Ця збірка постійно поповнюється в зв'язку з заплянованою українським громадянством Торонта й околиці українською катедрою в універиситеті.

9. **Українська збірка в Оттавському Університеті** (Ukrainian Collection, University of Ottawa Library, Ottawa, Ont.). Заснована в 1953 р. завдяки заходам Т-ва Українських Підприємців і Професіоналістів з Торонта складається приблизно з 500 томів основних книжок із ділянки українознавства.

Крім цих університетів менші українознавчі колекції мають: Саскачеванський Університет, МкҐільський і Монтреальський Університети, врешті Університет Брітійської Колюмбії в Ванкувері.

Багато українських бібліотек мають філії загально-канадійських організацій, як напр. читальні "Просвіт", "Народні Доми", чи філії Союзу Українців Самостійників, Українського Національного Об'єднання, тощо. З матеріялів, що ми їх отримали, подаємо на цьому місці такі подробиці про бібліотеки СУС та УНО в Торонті:

10) **Бібліотека Союзу Українців Самостійників в Торонті** (Ukrainian Self-Reliance League Library, 404 Bathurst St., Toronto, Ont.). На сьогодні ця бібліотека складається з 980 примірників книжок поезії, прози, історії і інших галузей знання. Крім каталога в бібліотеці заведена картотека, що ділиться на такі розділи: 1. Поезію, 2. Прозу, 3. Історію та 4. Різні, як всілякі звіти, календарі тощо. Велика кількість книжок — даровані.

Міститься бібліотека в будинкові Православної Громади на 3-му поверсі в спеціяльно зроблених для неї шафах.

Книжки видаються з бібліотеки двічі на тиждень (понеділок і четвер) по 1 годині (8 до 9-ої вечером). За користування книжками встановлена вплата 25 ц. на місяць. Відвідують бібліотеку в різні пори року неоднаково (в зимі більше, а літом менше). Коливання кількости можна означити від 5 до 15 осіб.

Більша частина книжок оправлені, але досить і неоправлених.

(Дослівно за інформаціями проф. В. Иваниса, бібліотекаря).

11) **Бібліотека філії Українського Національного Об'єднання в Торонті** (Ukrainian National Federation Library, 297 College St., Toronto, Ont.).

Перші томи бібліотеки УСГ у Торонті складалися з пожертв її членів. На той час члени УСГ, бувші вояки, щедро піддержували українські видавництва чи то на ЗУЗ, чи в інших осередках української еміґрації в Европі і тому в кожного з них була менша чи більша збірка українських книжок. В цей спосіб при допомозі своїх жертвенних членів, бібліотека УСГ вже в заранні свого існування мала на своїх полицях велике число цінних творів української белетристики, публіцистики і. т. п.

З моментом повстання Українського Національного Об'єднання і системи братніх організацій, бібліотека УСГ переходить під нагляд УНО, яке до сьогодні вдержує її.

Бібліотека УНО має свій окремий правильник:

1. Бібліотека є власністю філії Українського Національного Об'єднання в Торонті.

2. Першенство користування бібліотекою мають члени УНО і братніх Організацій.

3. Нечлени можуть користуватись бібліотекою за порукою члена УНО або за зложенням відповідної грошевої кавції.

4. Книжок виняткової вартости не випозичається до дому під ніякою умовою, але можна ними користуватися в приміщенні бібліотеки.

5. Оплата за випозичування книжок для нечленів становить місячно 25 центів.

6. Випозичених книжок не можна держати довше як 14 днів. За кожний позареченцевий день читач доплачує по 3 центи денно за кожну книжку.

7. За ушкодження книжки читач зобов'язаний заплатити відшкодування, а у випадку загублення платити повну її вартість.

8. Бібліотекар має право відмовити випозичення книжки, якщо має до цього поважну причину.

9. Читач не може випозичати більше як 3 книжки одноразово.

10. Читач не може сам без бібліотекаря брати книжки з полиць бібліотеки.

Стан бібліотеки в дні 31 грудня 1952 року:

Назв книжок — 1,075, томів — 888. Ця різниця в наведених цифрах походить з того, що деякі томи складаються з декілька невеличких книжок оправлених в один том. З засади не випозичається книжок неоправлених, тому, що такі скоро нищаться. Всі книжки в бібліотеці є старанно оправлені. Коли якийсь том внаслідок частого читання є дещо зужитий, тоді такий том виймають з обігу, ще раз переоправляють його і щойно тоді дають до ужитку читачеві.

Бібліотека є відкрита для читачів у вівтірки і четверги, від год. 8—10 ввечорі, а зимовою порою також в неділі від год. 3—4 попол.

Бібліотека ввесь час намагається збагачувати новими книжками, закуповуючи все те, що появляється на книжковому ринку або у приватних людей. Немало збагатили на-

шу бібліотеку щедрі жертводавці книжками з своїх приватних бібліотек чи збірок.

В 1952 р. випозичено 2,424 книжки, а в 1953 р. випозичено 1,184 книжки.

Кожночасний фінансовий недобір покриває організація. Бібліотеку не вважається фінансовим підприємством.

Чепурне устаткування бібліотеки завдячувати можна керівникам бібліотеки пп. Михайлові Бенішевському і Микиті Хлипаці, як також членові УНО Торонто п. Євгенові Солтисові, які своєю працею у вільні години вивінували бібліотеку в чепурні полиці, столи, шафи і т. п.

В бібліотеці, для кращої орієнтації читача, крім каталогу книжок, запроваджено в 1953 році картотеку, при помочі якої читач може познайомитись із основними даними про кожну книжку (втор, наголовок, рід книжки, сторінок, рік і місце видання, вартість і т. п.).

Інші відділи бібліотеки:

1. Театральний: Театральних підручників (назв) 487, (томів) 1273.

2. Музичний: Партитур (оперетки) 10, Збірників-співанників 39, Пісень розписаних на повний хор 328.

3. Дитячий театральний: Назв книжок 120, томів 222.

4. Дитячий відділ при "Рідній Школі" філії УНО: томів 125.

(Дослівно за інформаціями бібліотекарів М. Бенішевського, М. Хлипавки, І. Воробця, в Новім Шляху з 7-го серпня, 1953).

12. На окрему увагу заслуговують бібліотеки для українських лікуванців у шпиталях, санаторіях, домах старців, тощо. Так напр. в Едмонтоні існує "Українське Добродійне Т-во" під головуванням п. Й. Шандро й секретарюванням п. П. Пауш, яке має в своїй бібліотеці понад 100 томів книжок і обслуговує ними українських пацієнтів у шпиталях: Загальному, Мізерікордії, Роял Александра й ін. Засноване воно в 1935 р. й проявило незвичайно цінну акцію на полі вдоступлення хорим української літератури.

На основі окремого листа від п. П. Коновальчука, організатора й бібліотекара української збірки в Манітоба Санаторії в Найнет, Ман. (Ukrainian Book Collection, Manitoba Sanatorium, Ninette, Man.), можемо подати такі дані про її початки й розвиток:

В 1939 р., прийшовши до Санаторії, п. Коновальчук оголосив у пресі заклик, щоб українські видавинцтва присилали книжки й часописи. Він пройшов без ширшого відгомону. Тоді він звернувся вдруге до українського громадянства, бо — як пише в своїх спогадах — "ми не сподівалися дістати книжок ані з Києва ,ані зі Львова. "Український Голос" помістив мою просьбу в друге на своїх сторінках. І знов ніхто не згадав про книжки цілий рік. Але з прочитаних новинок ми в Санаторії узнали, що українські жіночі товариства у Вінніпеґу зорганізували "Українську Жіночу Раду" . Показалося, що наші українські добрі й щирі жінки читали мою просьбу й зорганізували при "У.Ж.Р." комітет для збирання українських книжок для Санаторії у Манітобі. Головою "У.Ж.Р." була тоді пані П. Ґеник, а пані Д. Павлюк була тоді головою Комітету збирання книжок.

Вже друга світова війна почалась, як я дістав листа від п. Дмитра Микитюка з повідомленням, що нас відвідають жінки з "Української Жіночої Ради". Вони мали привезти нам гарний дарунок, що ми собі найбільше бажали, а се книжки. Також мала приїхати з ними концертова група, щоб дати нам концерт у Санаторії. Це була велика втіха для нас — пацієнтів українського походження.

На згадану неділю приїхали наші жінки, а також концертова група, як рівнож прибуло багато достойних гостей, як напр. тодішній мейор міста Вінніпеґу п. Джан Квін, бувший радний міста Вінніпеґу Василь Шкраба, о. Й. Пуляк і багато більше визначниших гостей.

Патріотичні українські жінки У.Ж.Р. привезли до розпорядимости санаторської управи бібліотеки 150 томів добрих видань. Всі книжки були в твердій оправі й певно, що послужать довгі роки. Отож ми завдячуємо жінкам, що так щиро зайнялися цею справою і їм належиться признан-

ня за таку корисну працю для пацієнтів українського походження. "У.Ж.Р." зібрала майже таку саму скількість книжок для "Ст. Боніфас Санаторії" в Ст. Вітал, коло Вінніпеґу. Може трошки менше зібрали для "Кінґ Едвард Меморіял Госпітал" у самому Вінніпеґу.

"Український Народний Дім" прислав нам "Історію України" Д. Дорошенка в анґлійській мові, а нещодавно — на мою просьбу, УНДім прислав два примірники "Пропамятної Книги" (1949). Після цього ще й о. Й. Пуляк (тоді з Брандону) зібрав дещо грошей у своїй парохії на покриття концерту. З концертом не приїхали через якусь там причину, отже отець написав до мене й питав, що їм купити за ці гроші. Отцеві я порадив, що найкращий дарунок будуть книжки, щоб ними доповнити нашу українську бібліотеку. О. Пуляк закупив дуже гарні книжки, як от "Трилогію Мазепи" Богдана Лепкого (6 томів), і багато більше добрих книжок. Ми самі купили книжку в англійській мові "Маруся" Квітки-Основ'яненка, щоб знакомити чужинців із українськими письменниками .

Вже минув рік тому як я писав подяку за "Пропамятну Книгу" Українського Народного Дому і подяка була поміщена в "К. Фармерові" і в ".У. Голосі". При кінці подяки я просив українських письменників і видавців, щоб були ласкаві свої праці і видання прислати до української бібліотеки в Санаторії.

На жаль, до української бібліотеки в нашій Санаторії не прибуває нових видань, тоді як другі народи присилають сотні своїх нових публікацій, щоб доповнювати бібліотеку. Зараз у санаторській бібліотеці український відділ нараховує лише 179 томів."

13. Наприкінці треба згадати ще про підручні бібліотеки українських часописів, як "Нового Шляху", "Українського Голосу", "Канадійського Фармера" й ін., а теж про українські книжки в канадійських публічних бібліотеках.

Точні дані про них вимагають окремих студій та досліду в терені.

В. ПРИВАТНІ КНИГОЗБОРИ.

Найбільш у Канаді українських приватних бібліотек, хоч вони найменше просліджені й знають про них, звичайно, крім власників найближчі сусіди. Ці збірки книжок віддзеркалюють як не мога краще любов до друкованого слова серед українських інтеліґентів, робітництва й фармерів.

Цінні приватні збірки книжок і фахової літератури мають наші вчені й духовенство в Канаді.

проф. Л. Білецький — літературознавство (Вінніпеґ),

проф. І. Огієнко (Митроп. Іларіон), Вінніпеґ — філологія й церква,

проф. Яр. Рудницький, Вінніпеґ — мовознавство,

проф. П. Юзик, Вінніпеґ — історія й культура.

проф. Ю. Мулик-Луцик, Вінніпеґ, філософія, філологія,

проф. К. Андрусишин, Саскатун — романська й слов'янська філологія,

проф. Ю. Луцький, Торонто — українська філологія,

проф. Ю. Русов, Монтреал — рибознавство (іхтіологія),

д-р Яр. Пастернак, Торонто — археологія,

проф. Т. К. Павличенко, Саскатун — бур'янознавство (екологія), стародруки.

д-р В. Ю. Кисілевський, Оттава — соціологія,

д-р К. Біда, Оттава — література,

д-р О. Старчук, Едмонтон — філологія,

д-р С. Жмуркевич, Оттава — література,

Ексц. Кир Ізидор Борецький, Торонто — церква і культура,

Ексц. Кир Максим Германюк, Вінніпеґ — богословія,

о. д-р В. Кушнір, Вінніпеґ — богословія,

о. І. Семчук, Вінніпеґ — українська церква й культура,

о. В. Кудрик, Вінніпеґ — українська церква й культура,

о. Є. Грицина, Вінніпеґ — українська церква,

о. П. Божик, Вінніпеґ — українська церква,

д-р П. Маценко, Вінніпеґ — українознавство й музикологія;

о. Й. Форнальчук, Вінніпеґ — філософія й теологія,

о. Й. Головатий, Вінніпеґ — теологія,

д-р М. Антонович, Монтреал — египтологія, українознавство,

д-р Б. Казимира, Едмонтон — право, історія,

д-р І. Німчук, Едмонтон — українознавство,

д-р І. Ярема, Едмонтон — медицина,

проф. В. Біберович, Оттава — політика,

д-р І. Столяр, Вінніпеґ — медицина, українонзавство,

д-р Ю. Ґерич, Торонто — право, українознавство,

д-р Є. Вертипорох, Торонто — фармація,

д-р І. Велигорський, Торонто — українознавство.

Українські професіоналісти й інтеліґенція мають теж поважні колекції книжок. Назвемо тут такі особи, як:

п. К. Антонович, Вінніпеґ,

П. Лазарович, Едмонтон,

Ф. Д. Фербей, Едмонтон,

Михайло Стечишин, Віньярд,

Юліян Стечишин, Саскатун,

д-р Драґан, Саскатун,

М. Боянівська, Вінніпеґ,

О. Косіковський, Віндзор,

п-во Янди, Едмонтон,

Мих. Зюбрак, Прінс Алберт,

М. В. Бачинський, Поплардфілд,

В. Костюк, Вінніпеґ,

Я. Н. Крет, Вінніпеґ,

П. Господин, Вінніпеґ,

І. Тиктор, Вінніпеґ,

В. Свистун, Вінніпеґ,

О. Івах, Вінніпеґ,

І. Шклянка, Гаффорд, Саск.

І. Ісаїв, Едмонтон,

М. Хом'як, Едмонтон,

Я. Майданик, Вінніпеґ,

П. Зварич, Веґревіл,

А. Скоробогач, Вінніпеґ,

Д. Микитюк, Вінніпеґ,

П. Пауш, Едмонтон,

д-р Б. й М. Дими, Вінніпеґ,
В. Казанівський, Вінніпеґ,
А. Яремович, Вінніпеґ,
П. і О. Войценки, Вінніпеґ,
Е. Гикава, Вінніпеґ.

Крім них заслуговують на увагу українські фармері-хлібороби в Канаді, — що не жаліли гроша на українську книжку й збирали пильно українське друковане слово. Тут можна відмітити такі бібліотеки, як:

Йосифа Когута в Стюартборні, Ман.,
Івана Когута в Стюартборні, Ман.,
М. Кошмана в Веґревілі, Алта.
С. Поповича, Смокі Лейк, Алта.,
М. Галіцького, Смокі Лейк, Алта. — та багато інших.

***

Наведені нами назви й дані про бібліотеки мають тимчасовий характер. В багатьох місцях можна доповнити їх чи то громадськими, чи приватними бібліотеками. Ми сподіємося одначе, що цей перший огляд канадійськоукраїнських бібліотек зверне увагу кому треба на конечність точного й остаточного опрацювання українського книгозбору в Канаді, який ми приблизно оцінюємо на пів мільйона книжок, брошур і періодиків, на потребу зорганізування бібліотечного товариства, централі для обміни дублетами й т. п.

Хай цей перший огляд цілости дасть спонуку до дальших подрібних праць, описів бібліотек, каталогів і т. п.

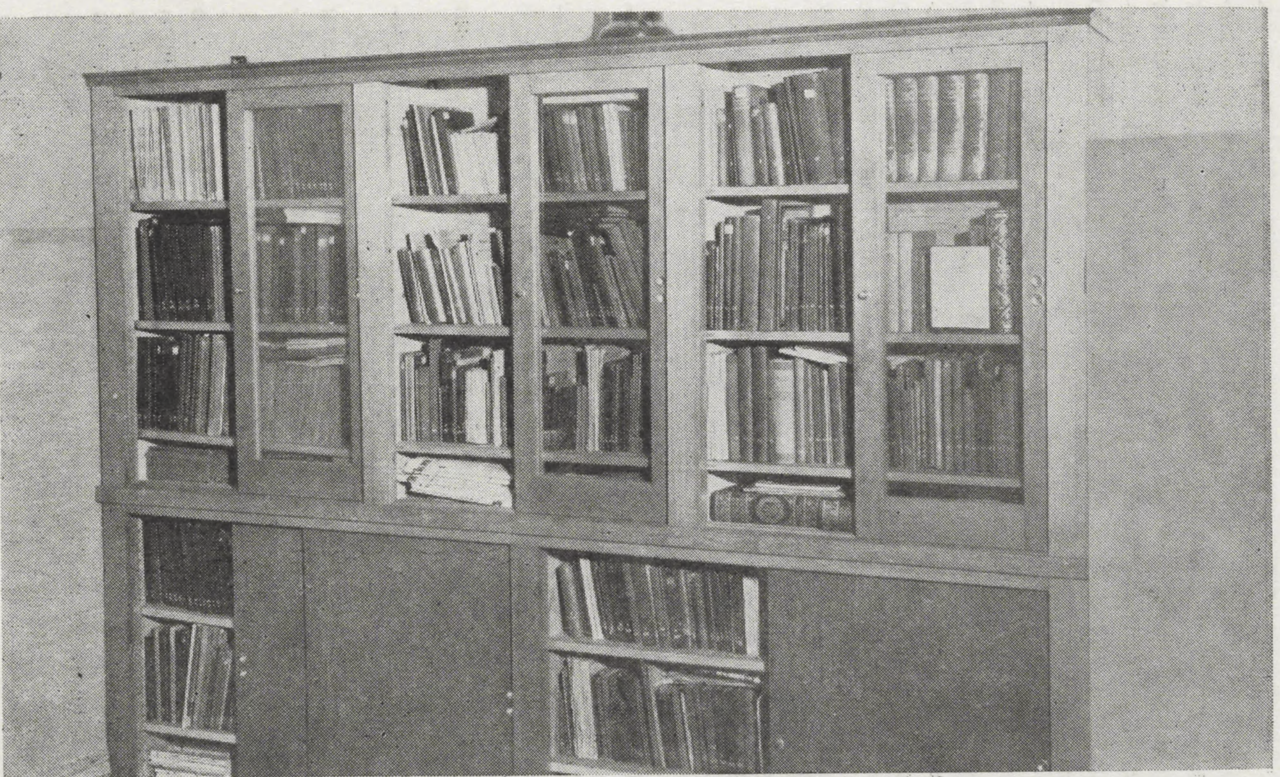
II.

Бібліотека Українського Народного Дому — як виходить із повищої клясифікації українських книгозбірень у Канаді — належить до бібліотек світських організацій і займає щодо цього окреме місце не тільки серед книгозбірень Вінніпеґу, але й цілої Канади. Є це — сказати б — піонерська бібліотека між канадійсько-українськими книгозборами, так як сам Український Народний Дім є піонерською світською організацією між аналогічними товариствами на канадійському терені.

Бібліотека Українського Народного Дому в Вінніпеґу сягає своїми початками р. 1910 й в'яжеться з збірками Т-ва "Боян", "Т-ва ім. М. Заньковецької" та "Т-ва ім. І. Котляревського". Тому що ці організації мали характер співацько-драматичних осередків, основний фонд їхньої літератури складався з нотних видань українських і чужих композиторів та творів української драматичної літератури. Її не тільки читали члени згаданих товариств, але теж інсценізували й тим популяризували серед широких кол українського громадянства тодішніх часів. Треба при цьому зазначити, що якихсь форм бібліотечних із правильником, коталогами, й т. п., тоді не було — були це радше збірки видань (головно брошур), що їх випозичалося любителям пісні й драматичних вистав — приватним і колективним.

В 1922 році — якщо можна посередно судити із згадок у пресі й протоколах загальних збőрів — сполучено згадані збірки в одну цілість і тим започатковано одну спільну Бібліотеку Народного Дому в Вінніпеґу. Завдання цієї бібліотеки було передусім служити українській громаді постачанням друкованого слова й ширити освідомну акцію серед якнайширших кол громадянства, ідеї — що їй Український Народний Дім служить своєю бібліотекою до сьогоднішнього дня.

Зрозуміла річ, що збірку літератури, яку одідичено по згаданих товариствах треба було поширити передусім українською белетристикою, повістями, новелями, оповіданнями, а теж і науковою, чи популярно-науковою літературою. І треба признати тодішня управа Українського Народного Дому та бібліотекарі добра дбали, щоб майже кожна поява на українському книжковому ринку — чи це було в Канаді чи в Европі — знайшла своє місце на полицях бібліотеки. І тут слід з пошаною згадати всіх перших піонерів бібліотечної справи в Українському Народному Домі, як П. Попеля (1921), А. Буряника (1931) Дмитра Скригу й П. Яцину (1941), п. О. Пасічного та П. Ґайовського (1951) людей, що вклали багато труду в напрямі колекціонування й

Бібліотека УНДому в Вінніпеґу.

доповнювання бібліотеки новими творами української літератури. Якби не вони й багато інших заслужених і відданих справі бібліотекарів, сьогодні Народний Дім не міг би пишатися однією з кращих українських книгозбірень у Канаді. Власне завдяки їхній наполегливій праці придбано коло 6 тисяч українських книжок, що тепер творять цю книгозбірню.

Сама бібліотека приміщена в двох ясних і великих кімнатах від входу з вул. Боровс (пор. світлину). Всі книжки в гарній чепурній оправі з золотими надруками дивляться на відвідувачів з-поза скляних вікон бібліотечних шаф. Кожному, хто перший раз прийде до Бібліотеки, незвичайно мило любуватися наголовками книжок та й їхнім порядком.

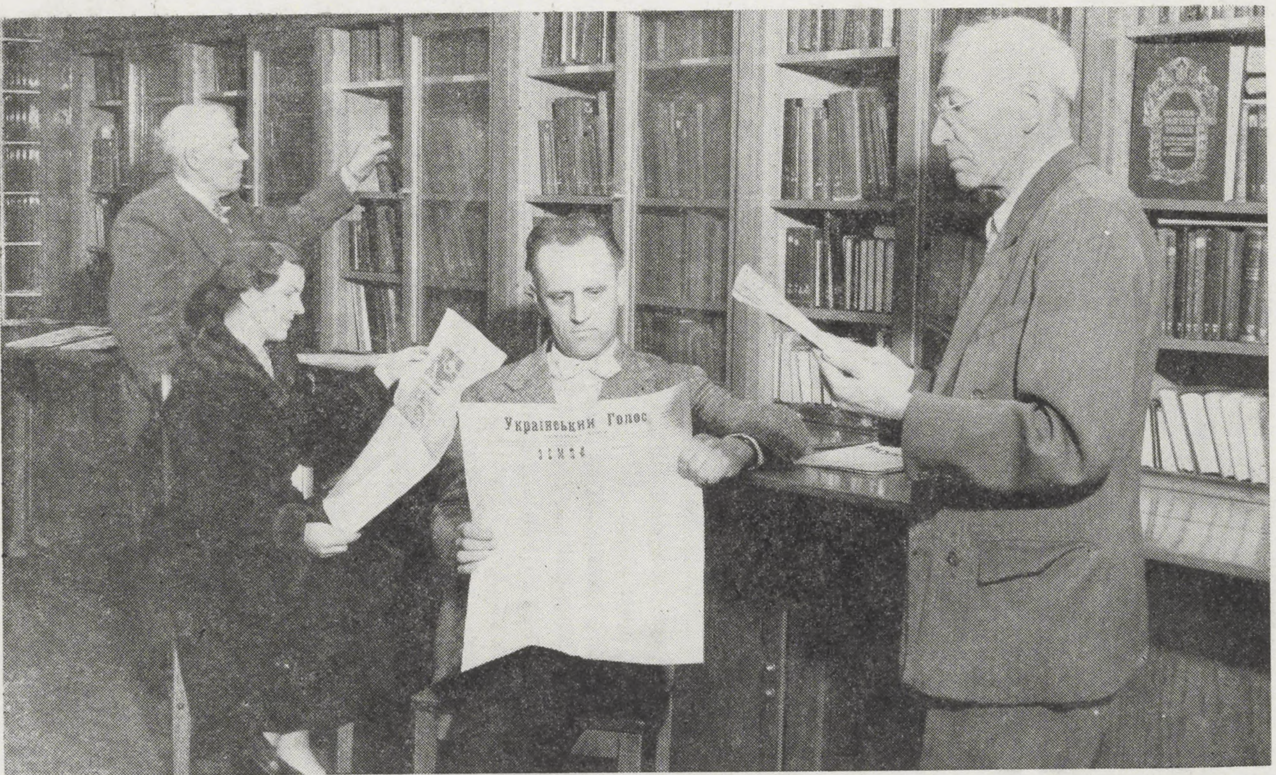
На першій із шаф висить сьогодні такий правильник користування бібліотекою:

“БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
582 Борровс вул.

Відкрита кожної п'ятниці від години 8—10 веч.

1. Книжки випозичається членам Українського Народного Дому, як і не-членам за запорукою члена.
2. Деяких научних книжок а б с о л ю т н о не випозичається, однак дозволяється користуватися ними лише в домівці Українського Народного Дому.
3. Причиною повищого застереження є те, що деякі книжки є “унікатами”.
4. Проситься випозичаючих книжки не нищити, та по прочитанню в найближчу п'ятницю звернути до бібліотеки.
5. Про згублену чи затрачену книжку належить повідомити бібліотекаря, який вирішить, яку грошеву суму за затрачену книжку належить звернути.
6. Виїжджаючим з Вінніпеґу книжок не позичається.”

За даними п. Ґайовського, бібліотекаря, в 1953 р. було в бібліотеці 83 читачі, прочитано 596 книжок. Найбільшим зацікавленням користувалася белетристика (повісті, оповідання й поезії), а наукові твори, теоретичні розвідки й праці мали тільки малий успіх серед читачів. Ці останні випози-

Бібліотека УНДому в Вінніпеґу.

чали тільки українські науковці, священики, студенти й ін. Пересічна кількість відвідувачів бібліотеки кожної п'ятниці є коло 10 читачів; наймолодші читачі 16 років, а найстарші понад 60 років. В 1953 р. придбано нових книжок на суму 100 долярів. Крім цього до бібліотеки приходили пожертви з деяких видавництв (напр. УВАН), або приватних осіб.

В 1953 р. переводив основну карткову інвентаризацію й каталогізацію усіх книжок п. інж. Т. Онуфрійчук. Ось його завваги про цю бібліотеку:

У цій книгозбірні згуртовано все те, що витворено на протязі довгих літ українською думкою та знанням у всіх галузях духової творчости. У ній зібрано майже все те, що будь-коли друкувалось українською мовою про історію нашого народу, його літературу, мову, побут, словесність, мистецтво та економічні умови життя нашого народу.

Бібліотека ділиться на 10 таких відділів: історіо-наукознавство, розвідки, повісти, поезії, театр, альманахи, атляси, річники часописів, місячники та відділ англійський.

Коли брати окремо відділи, то з найцінніших видань будуть слідуючі:

1. Історія — наукознавство:

М. Грушевський: Історія України-Руси та історичні монографії, 18 томів. Рік видання 1904 — 1909, 1920— 1921 — 1922.

О. Доценко: Літопис Української Революції. Київ-Львів 1923.

М. Драгоманів: Про українських козаків, татар та турків, Львів, 1913.

О. Барвінський: Виїмки з народньої літератури укр.-руської XIX віку. Львів 1913.

С. Єфремов: Історія українського письменства. Київ 1911.

М. Аркас: Історія України, Київ-Ляйпціґ, та інші важливі історичні праці.

У відділі розвідок знаходяться праці: Ю. Балиневського, М. Грушевського, Б. Грінченка, В. Винниченка, Т. Гебгарда, С. Деррова, Я. Весоловського, Н. Михайленка, М. Гійо, Дрепера, Д. Донцова, М. Драгоманова, В. Дорошенка, М. Ка-

пустянського, В. Липинського, І. Огієнка, І. Франка та інших.

3. У відділі повістей та поезій, найбільше творів знаходиться В. Винниченка, В. Будзиновського, Ж. Верна, Е. Золя, А. Кащенка, О. Кобилянської, Г. Коваленка, Короленка, М. Костомарова, М. Коцюбинського, А. Крушельницького, П. Куліша, Нечуй-Левицького, Шевченка, Черкасенка, Чупринки, Б. Лепкого, О. Маковея, П. Мирного, Г. Основ'яненка, К. Поліщука, У. Самчука, М. Старицького, Толстого, І. Франка, А. Чайковського та інших.

У інших відділах знаходиться маса вартостевих видань, яких нема можливости згадати кожне зокрема.

В загальному бібліотека Українського Народного Дому являється одним із важних вогнищ української духової культури. Її книжками, незалежно від реліґійних, національних та політичних переконань користається майже вся українська людність міста Вінніпеґу". (Дослівно за даними п. інж. Т. Онуфрійчука з дня 6. XI. 1953).

Дуже позитивне явище, що керівні органи УНДому розуміють справу бібліотеки й про неї належно дбають. Вистачить на цьому місці навести слова Президента, п. І. Трача, з промови на ювілейному бенкеті 21 листопада 1953:

"З нагоди сороклíття треба підкреслити, що Український Народний Дім має одну з найкращих бібліотек в Канаді. Любителі української книжки й часописів можуть довільно користати із книгозбірні Українського Народного Дому і — треба це сказати — користають. Двері бібліотеки відчинені і для студіючої молоді, що студіює українознавство в Манітобському Університеті, чи в колеґіях Вінніпеґу. Вони відкриті теж і для наукових робітників, що вже нераз користали з наших книжок. Вистачить тут назвати таких учених, як покійний проф. Д. Дорошенко, перший президент УВАН, Митрополит Іларіон (Огієнко), проф. Л. Білецький, проф. Яр. Рудницький, проф. Ю. М. Луцик та інші."

Маючи на меті обхопити все населення українського походження в Вінніпеґу, навіть і те, що вже добре не вміє говорити й читати по-українськи, УНДім закуповує до своєї бібліотеки україніку в чужих мовах. Ось декілька титулів із англо-мовної україніки в бібліотеці:

“Bohdan Hetman of Ukraine” by B. Vernadsky;
“Canadian Cossacks” by W. Paluk;
“Canadians of Ukrainian Origin” by N. Hunchak;
“Marusia” (translated by) Florence Randal Livesay;
“History of Ukraine” by M. Hrushewsky;
“Ukrainian Literature” by Clarence A. Manning;
“Zakhar Berkut” by I. Franko;
“First Ukrainian Congress” by C.U.C.
“Second Ukrainian Congress” by C.U.C.
“Ukr. Quarterly”;
“Atlas of Ukraine”;
“The Kobzar of the Ukraine” by A. J. Hunter;
“Songs of Ukraine” by F. R. Livesay;
“I Chose Freedom” by V. Kravchenko;
“The Ukrainian Revolution 1917—1920” by J. S. Reshetar;
“Ukraine under Hungarian and Russian Occupation”;
“Common English Loan Words in East European Languages” by W. Kirkconnell;
“Outline of Ukrainian History” by C. A. Manning.

При бібліотеці УНДому існує архів, в якому зберігаються рукописні протоколи з засідань Управи УНДому й загальних зборів починаючи з початку 20-их років. Це важливий матеріял для історії самої інституції, досі тільки частково використаний. Крім інших цінних речей в архіві зберігається цікавий унікат — зразок українського мистецтва й рукописання з 17 ст.: “Ікона з Запорізької Січі” (про яку є окрема стаття на іншому місці). В архіві зберігаються теж книжки — видання УНДому, зокрема “Пропам’ятна Книга УНДому” з 1949 р.

З нагоди сороκліття Українського Народного Дому треба побажати йому дальшого успішного розвитку на користь української спільноти в Вінніпеґу й цілій Канаді, а при цьому побажати, щоб і його цінна бібліотека дальше росла й розвивалася й щоб служила українській громаді як джерело знання й духової сили. Хай черговий 50-літній ювілей застане бібліотеку принайменше з 10 тисячами томів та із збільшеним числом читачів і відвідувачів!

Др. Яр. Рудницький.

UKRAINIAN LIBRARIES IN CANADA
and
THE UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N LIBRARY IN WINNIPEG

by J. B. Rudnyc'kyj

(English Résumé)

According to the type of each collection Ukrainian libraries in Canada may be classified in the following groups:

A) Church libraries,
B) Libraries of secular organizations, institutions, clubs etc.
C) Private book collections.

The author lists and characterizes the following libraries:

a) among the *church libraries*:

1. The Ukrainian Greek Catholic Archbishops' Library, 235 Scotia St., Winnipeg, Man.
2. Basilian Fathers' Library, Mundare, Alberta.
3. Redemptorist Fathers' Library, Yorkton, Sask.
4. Library of the Consistory of the Ukrainian Greek-Orthodox Church in Canada, 7 St. John's Ave., Winnipeg, Man.
5. P. Mohyla Ukrainian Institute Library, Victoria & Main, Saskatoon, Sask.
6. St. John's Ukrainian Institute Library, 11032 — 82th Edmonton, Alta.
7. St. Andrew's College Library, 259 Church Ave., Winnipeg, Man.
8. St. Nicholas Monastery Library, Grimsby, Ont., a.o.

b) The major *secular libraries* are:

1. Ukrainian National Home Ass'n Library, 582 Burrows Ave., Winnipeg, Man.
2. Ukrainian Cultural and Educational Centre Library, 935 Main St., Winnipeg, Man.
3. UVAN Library, 493 Anderson Ave., Winnipeg, Man.
4. Canadian Ukrainian Institute Prosvita Library, 777 Pritchard Ave., Winnipeg, Man.

5. Ukrainian Reading Ass'n Prosvita Library, 667 Flora Ave., Winnipeg, Man.
6. Ukrainian Collection, University of Manitoba Main Library, Winnipeg, Man.
7. Gonsett Ukrainian Collection, University of Alberta Library, Edmonton, Alta.
8. Ukrainian Collection, The University of Toronto Library, Flavelle House 78 Queens Park, Toronto, Ontario.
9. University of Ottawa Library, Ukrainian Collection, Ottawa, Ont.

c) Private collections include the *libraries* of the Ukrainian scholars, clergy, professionalists, intelligentsia, farmers and workers in Canada. Several persons are named whose collections are significant.

In conclusion, the author states that his information is tentative and incomplete. In many cases it can be corrected, supplemented, or augmented as far as the details of each collection are concerned. With his first review of Ukrainian Canadian libraries he wants to encourage the study of the resources of the Ukrainian handwritten and printed word in Canada as well as in the United States of America.

ЛІТЕРАТУРА — LITERATURE

Українські джерела — *Ukrainian Sources*

К. Антонович: Українська книгозбірння Манітобсього Університету на новому місці, "Новий Шлях", ч. 75, Вінніпеґ 1953.

М. Антонович-Рудницька: Найстарша українська книжка в Канаді, "Український Голос", ч. 41, Вінніпеґ 1953.

М. Бенішевський-М. Хлипавка-І. Воробець: "Бібліотека Філії Українського Національного Об'єднання в Торонті, "Новий Шлях", ч. 60, Вінніпеґ 1953.

В. Жила: Українська бібліотека при Манітобському Університеті, "Канадійський Фармер", ч. 12, Вінніпеґ, 1953.

А. Ільницький: Українська книжка в м. Ванкувер, "Новий Шлях", ч. 32, Вінніпеґ 1951.

Д. Николяк: "Шевченкознавство в бібліотеці Т-ва Український Народний Дім в Торонто, "Український Голос", ч. 11, Вінніпеґ 1952.

Яр. Рудницький: Шевченкіяна в Манітобськім Університеті, "Новий Шлях", ч. 21, Вінніпеґ 1951.

Яр. Рудницький: Франкіяна Манітобського Університету, "Новий Шлях", ч. 43, Віннеіпеь 1951.

Яр. Рудницький: Гоголіяна Манітобського Університету, "Новий Шлях", ч. 28, Вінніпеґ 1952.

о. Ніль Саварин: Наші книгозбірні в Канаді, "Пропам'ятна Книга з нагоди золотого ювілею поселення українського народу в Канаді", Йорктон, 1941, стор. 85-6.

О. Старчук: Українська Бібліотека в Албертійському Університеті", "Канадійський Фармер", ч. 21, Вінніпеґ 1952.

ТУП засновує українську бібліотеку при університеті в Оттаві, "Український Голос", ч. 30, Вінніпеґ 1953.

Англійські джерела — *English Sources*

J. Lechman: Rare Documents, Ancient Art... In Ukrainian Cultural and Educational Centre, "Winnipeg Tribune", No. 287, Winnipeg, 1951.

J. B. Rudnyc'kyj: Ukrainian Libraries in Canada, "Ukrainian Year Book and Ukrainians of Distinction 1953-54", F. A. Macrouch, Winnipeg, 1953, p. 36—40.

П р о г р а м а

СВЯТКУВАНЬ 40-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

О С Н У В А Н Н Я

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ

В ВІННІПЕҐУ

(1 9 1 3 — 1 9 5 3)

Субота, 21-го листопада 1953,

ГОД. 7.30: ЮВІЛЕЙНИЙ БЕНКЕТ і ВРУЧЕННЯ

ГРАМОТ ПОЧЕСНИМ ЧЛЕНАМ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ,

ОБРАНИМ НА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ 1953 РОКУ.

Заля УНДому

(Боровс і МекҐреґор)

ЮВІЛЕЙНИЙ КОНЦЕРТ

Неділя, 22 листопада, 1953, год. 8 веч.

Заля Православної Катедри Пресв. Тройці, 1175 Мейн вул.

ПРОГРАМА:

Вступне слово .... президент І. Трач
Боже щасти їй .... Хор
1. Благослови всім — хор .... Д. Бортнянського
2. Steal away — хор .... Negro Spiritual
3. Отче наш — хор .... Ол. Кошиця
4. Сольо-бас .... Я. Семчишин
5. Сороклітня діяльність Українського Народного Дому, реферат, виголосить .... проф. Л. Білецький

Павза.

Вол. Богонос, дириґент Хору УНДому.

6. Ой зза гори — хор .... М. Леонтовича
7. Вітер повіває — хор .... Ол. Кошиця
8. А хто бачив — хор .... Ол. Кошиця
9. Сольо сопран .... пані Галина Гай-Головко
10. Засяло сонце золоте — хор .... Недільського
11. Ой вербо-вербо — хор .... М. Леонтовича
12. Та орав мужик — хор .... Ол. Кошиця
13. Ой що ж то за шум — хор .... В. Богоноса

Ще не вмерла Україна.

Хор УНДому в Вінніпеґу.

ПОМ'ЯНИК

Спочилих Членів Українського Народного Дому в рр. 1950-1953

1950:

В. Музика
М. Баран
В. Гуйван
Я. Кунинський

1951:

Павліна Стрільчук
Петро Грабинський
Проф. Є. Турула

1952:

Марія Балаґула
І. В. Семенюк
Д. Гунькевич

1953:

Я. В. Арсенич
Д. Жеребко
К. Стрільчук
Р. Дудар
І. Шах.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

З НАГОДИ 40-ЛІТНОГО ЮВІЛЕЮ

Українського Народного Дому в Вінніпеґу

Оцим проголошується решта примірників

„ПРОПАМЯТНОЇ КНИГИ"

яку видав своїм заходом і коштом

Український Народний Дім.

Книга та має 864 сторін друку, около 300 ріжних знимок, друкована на прекрасному сильному папері й оправлена в сильну полотняну оправу з золотими витисками.

Книга містить незрівняної вартости матеріяли з життя-буття українців від початку їх приїзду як іміґрантів до Канади.

Поділена на вісім розділів, а кожний розділ говорить про інші справи, що для кожного будуть дуже інтересними.

Ця книга, повинна бути в кожного українця в хаті, бо це історія нашого життя-буття тут, в новій віт-

Книгу цю видано не для

чині Канаді.

бизнесу, а для того, щоб перші наші кроки, наші змагання до кращого, не пропали, не пішли в забуття.

Тому ще нині замовте собі, чи для товариства оцю так вартісну ПРОПАМЯТНУ КНИГУ, а певно не пожалуєте.

ЦІНА ТОЇ КНИГИ $8.50.

Замовлення разом з грішми посилайте на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL HOME

582 Burrows Ave., **Winnipeg, Man.**

“ВЗАЇМНА ПОМІЧ” ДО ВАШИХ ПОСЛУГ

ВИБЕРІТЬ ДЛЯ СЕБЕ ОДИН З ЦИХ ПЛЯНІВ АСЕКУРАЦІЇ:

- Життєва асекурація, платна до смерти.
- Життєва, платна 20 років.
- Життєва, платна 30 років.
- Життєва, платна до 65 року.
- Ендавмент на 20 років.
- Ендавмент до 65 року.

Асекурація у “Взаїмній Помочі” повязує забезпеку проти непевного завтра з пляновим заощаджуванням.

Асекуруйте себе, свою жінку, своїх дітей у “Взаїмній Помочі” на суми від $1,000 до $5,000.

ПІДТРИМУЙМО “ВЗАЇМНУ ПОМІЧ” І РОЗБУДОВУЙМО ЕКОНОМІЧНУ СИЛУ НАШОГО НАРОДУ В КАНАДІ!

Ukrainian Fraternal Society of Canada,
Box 3512, Winnipeg, Canada.

ЗМІСТ:

АВТОГРАФИ: